

**Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговине**

Predmet broj: S1 1 K 011049 13 Kri

Datum: objavljivanja 29. novembar 2013. godine
pismenog otpravka 23. decembar 2013. godine

Pred sudskim Vijećem u sastavu:

sudija Šaban Maksumić, predsjednik vijeća
sudija Vesna Jesenković,
sudija Staniša Gluhajić

u predmetu

TUŽILAŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

ZORANA MILIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Slavica Terzić

Branilac optuženog Zorana Milića:

Slavko Aščerić, advokat iz Sarajeva

UVOD	1
IZREKA	4
OBRAZLOŽENJE.....	4
I. KRIVIČNI POSTUPAK	7
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	7
B. PROCESNE ODLUKE	8
1. Svjedoci pod mjerama zaštite	8
2. Odluka o dodatnim mjerama zaštite.....	10
3. Odluka o isključenju javnosti sa d.jela pretresa	10
4. Ponovno otpočinjarije glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)	10
5. Odluka o cjelimičnom usvajariju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ	11
6. Obustavarije postupka prema optuženom Zoranu Mariniću.....	12
C. DOKAZNI POSTUPAK	13
D. ZAVRŠNE RIJEČI	13
1. Tužilaštvo BiH.....	13
2. Odbrana optuženog Zorana Milića	15
II. STANDARDI DOKAZIVANJA I OCJENA DOKAZA	17
III. NALAZI VIJEĆA	20
A. OPĆI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA.....	20
i. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava, na način da je počinjen cjela usmjerenjeno protiv civilnog stanovništva, dakle osoba koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobijene za borbu i koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. augusta 1949. godine;.....	20
ii. Kršer je mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;.....	21
iii. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;	21
iv. Počinilac mora narediti ili počiniti cjelo	21
1. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava	22
2. Kršer je mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije	24
3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom	26
4. Počinilac mora narediti ili počiniti cjelo	30
IV. KRIVIČNA ODGOVORNOST	46
V. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	48
VI. ODLUKA O KRIVIČNOPRAVNOJ SANKCIJI.....	52

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	53
VIII. ANEKS 1 – PRIHVAĆENE UTVRĐENE ČINJENICE.....	54
IX. ANEKS 2 – ULOŽENI MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA I ODBRANE.....	58
A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA BIH.....	58
B. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE.....	61

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine Krivičnog odjeljenja, u Vijeću sastavljenom od sudije Šabana Maksumića kao predsjednika vijeća, te sudija Vesne Jesenković i Staniše Gluhajića kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika – asistenta Muhameda Čučka u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Zorana Milića, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i f), u vezi sa odredbama člana 180. stav 1. i člana 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KT RZ 0006524 13 od 21. marta 2013. godine, potvrđene 22. marta 2013. godine i izmijenjene 06. novembra 2013. godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa, na kojem je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Slavice Terzić, optuženog Zorana Milića i njegovog branioca Slavka Aščerića, advokata iz Sarajeva, donio je i dana 29. novembra 2013. godine, javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

Zoran Milić, zvani „Maslanica“, sin Marka i majke Luca, rođene Laštro, rođen 28. aprila 1962. godine u mjestu ..., gdje je i stalno nastanjen na adresi ..., JMBG ..., ..., državljanin ..., po zanimanju tesar, pismen, završio osnovnu školu i kurs za tesara, oženjen, otac četvero djece, služio vojsku 1983. godine u Smederevskoj Palanci, Srbija, nema čin rezervnog vojnog starješine, vodi se u vojnoj evidenciji u Busovači, neodlikovan, lošeg imovnog stanja, neosuđivan,

I

KRIV JE

što je

za vrijeme ratnog stanja u Bosni i Hercegovini i u toku oružanog sukoba između jedinica Hrvatskog vijeća obrane (HVO) i Armije Republike Bosne i Hercegovine (ARBiH) na području općine Busovača, 1993. godine, u svojstvu pripadnika Druge bojne brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“, postupao suprotno pravilima člana 3. stav 1. tačka a) Ženevske

konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. augusta 1949. godine, koja zabranjuje povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja, tako što je:

1. dana 26. aprila 1993. godine, oko 22:00 sata, u Busovači, zajedno sa Zoranom Marinićem, pripadnikom HVO Busovača, uniformisan i naoružan automatskom puškom, došao do kuće svjedoka B – 1 koja se nalazi u Busovači, znajući da se radi o kući u kojoj žive muslimani/ Bošnjaci, te su upali u kuću svjedoka B – 1, tražeći svjedoka B – 1 koji je iz straha za vlastiti život pobjegao kroz prozor kuće i skrio se u blizini kuće, dok je u kući ostala supruga svjedoka B – 1, svjedok B – 4 sa troje malodobne djece, kojima su po ulasku u kuću rekli da su ih došli ubiti, te je Zoran Milić, u prisustvu troje malodobne djece, koja su plakala i zapomagala da im pusti mamu, a u cilju zastrašivanja, prinosio nož pod grlo svjedoku B – 4 i pucao iz puške po kući, dok je istovremeno Zoran Marinić zapalio stvari po kući u kojoj je, usljed paljenja, bilo dima, nakon čega su napustili kuću svjedoka B – 1, u kojoj su još neko vrijeme ostali svjedok B – 4 i troje malodobne djece iako je ista gorila, na koji način su nečovječno postupali nanoseći im jaku psihičku bol i patnje;
2. istog dana i u istom svojstvu kao u prethodnoj tački, neposredno nakon što su Zoran Milić i Zoran Marinić napustili kuću svjedoka B – 1, otišli su u kuću Sabrije Topalovića koja se nalazi u Busovači, gdje su upotrebom vatrenog oružja koje su imali kod sebe ubili starca Ahmeda Topalovića i njegovog sina invalida Sabriju Topalovića i ranili svjedoka B – 2, Adila Topalovića i Smolo Muvedetu, od kojih nanesenih povreda su Adil Topalović i Muvedeta Smolo preminuli, nakon čega su zapalili kuću Sabrije Topalovića, na koji način su lišili života Ahmeda Topalovića, Sabriju Topalovića, Adila Topalovića i Muvedetu Smolo, te povrijedili tjelesni integritet i zdravlje svjedoka B – 2,

čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ) koji je

preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ¹, a u vezi sa članom 22. istog zakona,

pa ga Sud, primjenom naprijed navedenih odredbi i primjenom članova 33., 38. i 41. KZ SFRJ, za navedeno krivično djelo,

OSUĐUJE

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 9 (DEVET) GODINA

II

Na osnovu odredbe člana 50. stav 1. KZ SFRJ, vrijeme koje je optuženi Zoran Milić proveo u pritvoru po rješenju ovog suda broj S1 1 K 012569 13 Krn od 27. februara 2013. godine, u trajanju od 26. februara 2013. godine pa do 26. jula 2013. godine, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

III

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH optuženi se oslobađa dužnosti nadoknade troškova krivičnog postupka.

IV

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

¹ Skupština SFRJ je Krivični zakon SFRJ usvojila na sjednici Saveznog vijeća održanoj dana 28. septembra 1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44 od 08. oktobra 1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 11. aprila 1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je optužnicom broj T20 0 KT RZ 0002628 12 od 26. decembra 2012. godine, potvrđena 10. januara 2013. godine i optužnicom broj T20 0 KT RZ 0006524 13 od 21. marta 2013. godine, potvrđena 22. marta 2013. godine, optužilo Zorana Marinića i Zorana Milića za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i f) KZ BiH. Rješenjem Suda BiH broj S1 1 K 011049 13 Kv od 16. aprila 2013. godine postupci po ovim optužnicama su spojeni, te se vodio jedinstveni postupak.

2. Glavni pretres počeo je dana 26. aprila 2013. godine čitanjem optužnice i izlaganjem uvodnih riječi Tužilaštva i odbrane. Tužilac je u uvodnoj riječi izjavio da će Tužilaštvo BiH, u toku postupka, na glavnom pretresu, dokazati sva bitna obilježja krivičnog djela koje se stavlja na teret optuženim Zoranu Mariniću i Zoranu Miliću, a to su: da je u vrijeme kada se predmetni događaj desio, dana 26. aprila 1993. godine, bilo ratno stanje, da je postojao oružani sukob između pripadnika ARBiH i HVO i da su optuženi bili pripadnici HVO-a. Tužilac je istaknuo da će Tužilaštvo u toku postupka dokazati da su se optuženi ponašali suprotno odredbama Ženevske konvencije o postupanju sa civilnim licima za vrijeme rata i dokazati će njihovo nečovječno postupanje odnosno njihove radnje koje su za posljedicu imale ubijanje, mučenje i uništavanje imovine. Također je naveo da će Tužilaštvo dokazati da su žrtve predmetnog događaja civilna lica, dakle osobe zaštićene ženevskim konvencijama kao civilna lica. Istaknuto je da će bitna obilježja krivičnog djela koje se stavlja na teret optuženim, Tužilaštvo dokazati na osnovu iskaza saslušanih svjedoka navedenih u optužnicama, od kojih su neki zaštićeni svjedoci, te na osnovu materijalnih dokaza navedenim u optužnicama Tužilaštva BiH.

3. Braniteljica optuženog Zorana Marinića, advokat Branka Praljak, je u uvodnoj riječi istaknula da je odbrana, nakon podizanja optužnice, dobila od Tužilaštva BiH dokazni materijal kojim se potkrepljuju navodi iz optužnice. Braniteljica optuženog je podsjetila da su na snazi mjere zaštite prema određenim svjedocima, u skladu sa rješenjem Suda od 04. oktobra 2012. godine, te da su ključni svjedoci, koji vjerovatno govore o predmetnom događaju, zaštićeni. S tim u vezi, braniteljica je također izjavila da su iskazi ovih svjedoka

do te mjere redigovani da su oni neupotrebljivi za odbranu, zbog čega se odbrana optuženog Zorana Marinića nije mogla izjasniti na koji način će se braniti.

4. Branilac optuženog Zorana Milića, advokat Slavko Aščerić, je najavio da će svoju uvodnu riječ iznijeti naknadno, u nastavku krivičnog postupka.

5. U skladu sa odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH, glavni pretres je počeo iznova na ročištu održanom 29. augusta 2013. godine. Uz saglasnost stranaka i branilaca Vijeće je odlučilo da se optužnica neće ponovo čitati i da se vještaci i svjedoci neće ponovo saslušavati, već će se koristiti iskazi svjedoka i vještaka dati prethodno na glavnom pretresu.

6. U toku glavnog pretresa Vijeće je rješenjem broj S1 1 K 011049 13 Kri od 31. oktobra 2013. godine obustavilo postupak protiv optuženog Zorana Marinića zbog smrti optuženog.

7. Dana 06. novembra 2013. godine Tužilaštvo je dostavilo izmijenjenu optužnicu protiv optuženog Zorana Milića, koja je razmotrena na ročištu održanom dana 07. novembra 2013. godine. Budući da odbrana nije imala primjedbi na izmijenjenu optužnicu, Vijeće je istu prihvatilo.

B. PROCESNE ODLUKE

1. Svjedoci pod mjerama zaštite

8. Vijeće je rješenjem broj S1 1 K 011049 12 Krn od 04. oktobra 2012. godine i rješenjem broj S1 1 K 012569 13 Krn 3 od 21. marta 2013. godine odredilo zaštitne mjere svjedocima za koje su, u skladu sa prijedlozima Tužilaštva BiH², zatražene mjere zaštite. Mjere zaštite su određene svjedocima pod pseudonimima B – 1, B – 2, B – 3 i B – 4. Mjere zaštite za svjedoke B – 1 i B – 3 koje su imali u postupcima pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) preuzete su u skladu sa obavezom propisanom pravilom 75. (F) (i) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ (Pravilnik o postupku) da

² Prijedlog Tužilaštva BiH broj T 20 0 KTRZ 0002628 12 od 03. oktobra 2012. godine i broj T20 0 KTRZ 0006524 13 od 19. marta 2013. godine.

“mjere zaštite određene od strane MKSJ ostaju na snazi *mutatis mutandis* u svakom drugom postupku pred MKSJ ili nekoj drugoj jurisdikciji, sve dok ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane, u skladu sa procedurom propisanom tim pravilom”.

9. Na ročištu glavnog pretresa održanom 25. jula 2013. godine Vijeće je donijelo rješenje kojim je svjedocima pod pseudonimima A i C odredilo mjere zaštite ličnih podataka svjedoka i zabranu objave ili emitovanja fotografskog ili video zapisa lika svjedoka putem elektronskih ili printanih medija ili na drugi način. Vijeće je, nakon što je ispitalo razloge zbog kojih svjedoci traže mjere zaštite, primjenom odredbe člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka³ (ZoZSPUS) utvrdilo da se radi o svjedocima pod prijetnjom, te su im mjere zaštite određene uz njihovu saglasnost i saglasnost stranaka i branilaca, u skladu sa odredbom člana 13. stav 1. i 2. ZoZSPUS. Naime, prilikom ispitivanja o razlozima zbog kojih žele da im se odrede mjere zaštite, svjedoci A i C su izjavili da činjenica da u ovom predmetu svjedoče na poziv Tužilaštva može izazvati određene, za njih, negativne posljedice, zbog čega su tražili da se njihovi lični podaci i lik ne objavljuju u javnosti.

10. Na ročištu glavnog pretresa održanom 10. oktobra 2013. godine Vijeće je donijelo rješenje i odredilo mjere zaštite svjedocima za koje su, u skladu sa prijedlogom branioca optuženog Zorana Milića od 23. septembra 2013. godine, mjere zaštite zatražene. Mjere zaštite su određene svjedocima pod pseudonimima O – 1 i O – 2 i obuhvataju mjere zaštite ličnih podataka svjedoka i svjedočenje iz odvojene prostorije putem video linka, uz promjenu slike i glasa svjedoka. Vijeće je uvidom u dostavljeni prijedlog utvrdilo da bi svjedočenje svjedoka O – 1 i O – 2, bez mjera zaštite, moglo izazvati sukobe unutar porodica svjedoka i na taj način ugroziti ličnu sigurnost svjedoka, te je primjenom odredbe člana 3. stav 1. ZoZSPUS zaključilo da se radi o svjedocima pod prijetnjom, te su im mjere zaštite određene uz njihovu saglasnost i saglasnost stranaka i branilaca, u skladu sa odredbom člana 13. stav 1. i 2. ZoZSPUS.

³ Član 3. stav 1. ZoZSPUS: “**Svjedok pod prijetnjom** je onaj svjedok čja je lična sigurnost ili sigurnost njegove porodice dovedena u opasnost zbog njegovog učešća u postupku, kao rezultat prijetnji, zastrašivanja ili sličnih radnji koje su vezane za njegovo svjedočenje, ili svjedok koji smatra da postoji razumna osnova za očekivati da bi takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja”.

2. Odluka o dodatnim mjerama zaštite

11. Na ročištu glavnog pretresa održanom 03. oktobra 2013. godine Vijeće je donijelo rješenje kojim prihvata prijedlog Tužilaštva da se svjedoku B – 4 odrede dodatne mjere zaštite u smislu odredbi člana 13. ZoZSPUS na način da je svjedoku određena dodatna mjera zaštite – svjedočenje iz odvojene prostorije putem video linka, uz promjenu slike svjedoka, dok će glas svjedoka ostati neizmijenjen. Vijeće je ocijenilo, u skladu sa članom 3. stav 1. i 2. ZoZSPUS, da se radi o svjedoku pod prijetnjom i ugroženom svjedoku, obzirom da se svjedok boji za svoju sigurnost i sigurnost svoje porodice zbog toga što živi u istoj sredini kao i optuženi. Osim toga, svjedok je jako uzbuđen i narušenog zdravstvenog stanja – ima Obzirom da se odbrana nije usprotivila proširenju mjera zaštite Vijeće je donijelo odluku da se svjedoku B – 4 dodijele dodatne mjere zaštite u skladu sa odredbom člana 13. stav 1. i 2. ZoZSPUS.

3. Odluka o isključenju javnosti sa dijela pretresa

12. Tokom glavnog pretresa u skladu sa odredbama člana 235. ZKP BiH isključena je javnost u više navrata u interesu zaštićenih svjedoka. Naime, na ročištu održanom dana 14. juna 2013. godine svjedok je tokom saslušanja rekao ime zaštićenog svjedoka zbog čega je Vijeće odlučilo da u interesu zaštićenih svjedoka isključi javnost sa cijelog ročišta. Vijeće je isključilo javnost i sa dijela ročišta održanih dana 25. jula i 03. oktobra 2013. godine tokom razmatranja prijedloga za određivanje mjera zaštite svjedocima A i C odnosno prilikom razmatranja prijedloga Tužilaštva za dodatnim mjerama zaštite u odnosu na svjedoka B – 4.

4. Ponovno otpočinjanje glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

13. Na ročištu za glavni pretres održanom 29. augusta 2013. godine Vijeće je, obzirom da je između ročišta glavnog pretresa od 25. jula i 29. augusta 2013. godine, uz prethodni pristanak stranaka i branilaca, probijen rok od 30 dana, donijelo odluku da pretres ponovo počinje u skladu sa odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH. Kako su se stranke i branioci saglasili, Vijeće je odlučilo da se optužnica neće ponovo čitati i da se vještak i svjedoci

neće ponovo saslušavati, već će se koristiti iskazi svjedoka i vještaka dati prethodno na glavnom pretresu.

5. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

14. Rješenjem broj S1 1 K 011049 13 Kri od 11. juna 2013. godine Vijeće je djelimično usvojilo prijedlog Tužilaštva BiH za prihvatanje dokazanim činjenica utvrđenih od strane pretresnih i žalbenih vijeća MKSJ u predmetima *Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog*⁴ (Aleksovski), zatim *Tužilac protiv Daria Kordića i Maria Čerkeza*⁵ (Kordić) i *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*⁶ (Blaškić).

15. Prihvaćene činjenice navedene su u **Aneksu 1** presude koji je njen sastvani dio. U konkretnom slučaju Vijeće je postupalo u skladu sa odredbama člana 4. Zakona o ustupanju, u vezi sa Pravilom 94 (B) Pravilnika o postupku koji propisuju: da na zahtjev jedne od strana ili na vlastitu inicijativu, sud može odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, utvrđene pravosnažnim odlukama ili pismeni dokazni materijal iz bilo kojih drugih postupaka pred MKSJ, koje se odnose na pitanja od važnosti za tekući postupak, ako su zadovoljeni određeni kriterijumi za prihvatanje tih činjenica.

16. Vijeće je prihvatilo ukupno 28 predloženih činjenica, koje se odnose na raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) i sticanje nezavisnosti pojedinih republika, izbijanje oružanog sukoba na području tek osamostaljene Republike Bosne i Hercegovine, te dešavanja na teritoriji općine Busovača tokom 1993. godine. Prilikom odlučivanja o prihvatanju činjenica Vijeće je vodilo računa da iste zadovoljavaju određene kriterije ustanovljene sudskom praksom Suda BiH i MKSJ i to *da je činjenica jasna, konkretna i da se može identificirati, da je relevantna za postupak, da čini dio originalne presude na kcju n,je izjavljena žalba, kcja je pravosnažno rješena po žalbi, ili potpada pod pitanja kcja nisu sporna u toku apelac,je, da se ne teme,ji na sporazumu između stranaka u izvornom postupku, da n,je predmet razumnog spora između strana, da se ne odnosi se na rad,rje, ponašar,je ili psihičko stan,je optuženog i da je ograničena na zak,jučke o*

⁴ Presuda MKSJ broj IT-95-14/1-T od 25. juna 1999. godine.

⁵ Presuda MKSJ broj IT-95-14/2-T i IT-95-14/2-A od 26. februara 2001. godine.

⁶ Presuda MKSJ broj IT-95-14-T od 03. marta 2000. godine.

činjenicama, odnosno da ne sadržava pravne karakterizacije. One činjenice koje nisu zadovoljavale navedene kriterije Vijeće nije prihvatilo kao utvrđene.⁷

17. Prihvatanjem činjenice kao utvrđene stvorena je pravna prezumpcija valjanosti te konkretne činjenice, odnosno, formirana je čvrsto utemeljena pretpostavka o tačnosti te činjenice, koju stoga nije potrebno ponovo dokazivati na suđenju – osim ukoliko bi druga strana iznijela nove dokaze, te takvu činjenicu uspješno pobila i opovrgla na suđenju. Odbrani je shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, data mogućnost da iznese dokaze kojima će osporavati činjenice koje su utvrđene u relevantnom postupku pred MKSJ i Vijeće nije odbranu uskraćivalo u pravu da osporava i dovodi u sumnju bilo koju činjenicu koja je prihvaćena rješenjem od 11. juna 2013. godine.

18. Mada je stvorena prezumpcija valjanosti ovih činjenica, Vijeće iste nije smatralo obavezujućim i nije temeljilo presudu isključivo na utvrđenim činjenicama. Vijeće je razmatralo činjenice u svjetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime su se cijenili svi dokazi u skladu sa odredbom člana 15. ZKP BiH, te je nakon toga donijelo konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet. Na ovaj način Sud nije kršio prezumpciju nevinosti optuženih zagaranovanu članom 3. stav 1. ZKP BiH i članom 6. stav 2. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLP).

6. Obustavljanje postupka prema optuženom Zoranu Mariniću

19. U toku glavnog pretresa branilac optuženog Zorana Marinića, advokat Branka Praljak, je dopisom obavijestila Vijeće da je njen branjenik preminuo. Nakon što je zaprimilo izvod iz Matične knjige umrlih (MKU) Vijeće je rješenjem broj S1 1 K 011049 13 Kri od 31. oktobra 2013. godine obustavilo postupak protiv optuženog Zorana Marinića zbog smrti optuženog. Naime, uvidom u Izvod iz matične knjige umrlih (MKU) matičnog ureda u Busovači broj 566 od 29. oktobra 2013. godine Vijeće je utvrdilo da su uslovi iz člana 205. ZKP BiH⁸ u potpunosti ispunjeni, te da je neophodno obustaviti krivični postupak u odnosu na optuženog Zorana Marinića.

⁷ Rješenje Suda broj S1 1 K 011049 13 Kri od 11. juna 2013. godine.

⁸ Član 205. ZKP BiH (Obustava postupka u slučaju smrti osumnjičenog, odnosno optuženog) propisuje: „Kad se u toku krivičnog postupka ustanovi da je osumnjičeni, odnosno optuženi umro, postupak će se obustaviti.“

C. DOKAZNI POSTUPAK

20. Na prijedlog Tužilaštva saslušano je 15 svjedoka – dana 09. maja 2013. godine saslušani su svjedoci Enver Prolaz i Željko Laštro, dana 30. maja saslušan je zaštićeni svjedok B – 1, dana 14. juna 2013. godine saslušan je zaštićeni svjedok B – 2, dana 20. juna 2013. godine saslušan je zaštićeni svjedok B – 3 i svjedok Duško Grubešić, dana 25. jula 2013. godine saslušani su zaštićeni svjedoci A i C, dana 29. augusta 2013. godine saslušani su svjedoci Ante Budimir i Jure Čavara, 05. septembra 2013. godine saslušan je svjedok Žarko Milić, dana 12. septembra 2013. godine saslušani su svjedoci Zora Vukadinović i Drago Vukadinović, dana 26. septembra 2013. godine saslušan je svjedok Alojzije Peša, dana 03. oktobra 2013. godine saslušan je zaštićeni svjedok B – 4. Također, na prijedlog Tužilaštva, dana 30. maja 2013. godine, saslušana je vještakinja Enra Mehmedika – Suljić na okolnost zdravstvenog stanja optuženog Zorana Milića.

21. U svojstvu svjedoka odbrane, dana 17. oktobra 2013. godine, saslušan je optuženi Zoran Marinić, dok su kao svjedoci optuženog Zorana Milića, dana 31. oktobra 2013. godine, saslušani svjedoci O – 1 i O – 2.

22. U sudski spis je uloženo 39 materijalnih dokaza Tužilaštva, te osam materijalnih dokaza odbrane optuženog Zorana Milića, koji su navedeni u **Aneksu 2** presude koji je njen sastavni dio.

D. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo BiH

23. Tužilaštvo je u svojoj završnoj riječi izrazilo uvjerenje da je tokom krivičnog postupka predočilo dovoljno dokaza temeljem kojih Sud može donijeti zakonitu i pravičnu odluku o krivičnom djelu koje se Zoranu Miliću stavlja na teret i krivičnoj odgovornosti optuženog Zorana Milića za to djelo i oglasiti ga krivim zbog počinjenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Tužilaštvo je izjavilo da je uvjerenjeno da su uspjeli dokazati, kako iskazima svjedoka, tako i materijalnim dokazima, da je optuženi Zoran Milić počinio krivično djelo koje mu se izmijenjenom optužnicom Tužilaštva BiH

stavlja na teret, odnosno da su njegovim radnjama ostvarena sva bitna obilježja bića krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Da je optuženi Zoran Milić, radnje koje su mu optužnicom stavljene na teret, počinio za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i oružanog sukoba HVO i ARBiH na području općine Busovača proizilazi iz materijalnih dokaza T – 21, T – 22, T – 23, T – 24, T – 25 i T – 26, te iskaza svjedoka Tužilaštva ali i Odbrane koji saglasno potvrđuju da je postojao oružani sukob u predmetnom periodu, u Busovači, navelo je Tužilaštvo. Tužilaštvo je također iznijelo uvjerenje da je tokom dokaznog postupka dokazivalo i dokazalo da su sve žrtve navedene u optužnici bile osobe zaštićene IV Ženevskom konvencijom. Sve žrtve navedene u dispozitivu optužnice su civilne osobe prema navodima Tužilaštva. Radi se o tri ženske osobe od kojih je jedna mlađe punoljetno lice, četvero djece ili maloljetnika, jednoj osobi starosti preko 80 godina, jednoj invalidnoj osobi, te jednoj muškoj osobi koja je u vrijeme izvršenja djela imala preko 45 godina. Tužilaštvo je dalje navelo da je u toku glavnog pretresa dokazalo da navedene osobe neposredno prije izvršenja djela, u vrijeme i u momentu izvršenja predmetnog djela nisi bili pripadnici Armije RBiH niti su na bilo koji način učestvovali u borbenim dejstvima već su bili u svojim kućama u civilnoj odjeći i bez ikakvog oružja. Svi svjedoci su nesumnjivo potvrdili da su oštećeni bili civili, što su potvrdili i sami preživjeli oštećeni koji su svjedočili pred ovim vijećem, kao i uloženi materijalni dokazi npr. T – 12, T – 13, T – 14, T – 15, T – 16, T – 17, T – 18. Tužilaštvo je također istaknulo da je uspjele van razumne sumnje dokazati da je optuženi Zoran Milić, u inkriminirajućem periodu, bio pripadnik HVO Busovača i to pripadnik Druge bojne Brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“, što su potvrdili svjedoci koji su poznavali optuženog u predmetno vrijeme i viđali ga u uniformi Jure Čavara, Duško Grubešić, Žarko Milić i dr., svjedoci B – 2 i B – 4 koji izričito potvrđuju da je optuženi Milić Zoran u vrijeme izvršenja djela bio obučen u vojnu uniformu i da je bio naoružan automatskim naoružanjem, te prezentirani dokazi broj T – 7, T – 8, T – 9 i T – 10. U osvrtu na tačke 1. i 2. optužnice Tužilaštvo je istaknulo da je analiziralo iskaze saslušanih svjedoka i da svojim iskazima, naročito svjedoci B – 1, B – 2, B – 3, B – 4, Enver Prolaz, Željko Laštro, Alojzije Peša, Jure Čavara, Žarko Milić, Duško Grubešić kao i svjedok pokojni Zoran Marinić, te naročito dva materijalna dokaza iz kojih proizilazi da je optuženom Zoranu Miliću i pokojnom Zoranu Mariniću određen pritvor jer „postoje osnovi sumnje da su dana 26.04.1993. godine oko 22,00 sati u ulici Tisovačka općina Busovača izvršili ubojstvo Topalović Sabrije i Topalović Ahmeta i tom prilikom nanijeli teške tjelesne povrede Topalović Adilu.“ i da su privođeni „Zbog postojanja osnova sumnje da su izvršili ubojstvo Topalović Sabrije i Ahmeta iz Busovače dovesi: Marinić Zorana sina Stipe iz Busovače i Milić Zorana, sina Marka iz Busovače.“ potvrđuju činjenice iz tački 1. i 2.

optužnice zbog čega Tužilaštvo BiH smatra van svake razumne sumnje da je upravo optuženi Zoran Milić zajedno sa Zoranom Marinić počinio predmetno krivično djelo. U pogledu uništavanja imovine svjedoka B – 1, B – 4 i Topalovića Tužilaštvo je istaknulo da su svjedoci B – 1, B – 2, B – 4, Ante Budimir, Alojzije Peša, Zora i Drago Vukadinović potvrdili da su kuće Topalovića i B – 1 odnosno B – 4 izgorile. Sve radnje u ovim događajima od kojih su nastale posljedice su poduzeli pokojni Zoran Marinić i ovdje optuženi Zoran Milić, kao saizvršioc, navelo je Tužilaštvo BiH. U pogledu odluke o kazni Tužilaštvo je iznijelo stav da Vijeće treba cijeniti da na strani optuženog, osim njegove ranije neosuđivanosti, ne postoji niti jedna relevantna olakšavajuća okolnost koja bi mogla uticati na umanjivanje težine počinjenog zločina, niti da mu se izrekne blaža kazna od propisane, dok prilikom određivanja vrste i visine kazne prema optuženom, mora uzeti u obzir neke otežavajuće okolnosti koje zaista postoje na njegovoj strani. Prije svega se te otežavajuće okolnosti odnose na spol, dob i zdravstveno stanje žrtava kao i broj žrtava. Na kraju svog izlaganja Tužilaštvo se osvrnulo i na primjenu materijalnog prava, te u tom kontekstu izjavilo da je 1998. godine donijet Krivični zakon Federacije BiH kojim je, zapriječena smrtna kazna za određena krivična djela pa i djela ratnog zločina, zamijenjena kaznom dugotrajnog zatvora, te da Kantonalno tužilaštvo ZE – DO kantona podiže optužnice za krivično djelo ratnog zločina upravo po navedenom krivičnom zakonu iz 1998. godine i da Kantonalni sud u Zenici prihvata takvu kvalifikaciju smatrajući KZ FBiH iz 1998. godine najblažim po učinitelje, a što na kraju potvrđuje, bez izuzetka i Vrhovni sud FBiH.

2. Odbrana optuženog Zorana Milića

24. Branilac optuženog Zorana Milića, advokat Slavko Aščerić, u završnoj riječi odbrane je istaknuo da odbrana nikad nije željela sporiti potrebu da se izvršioc radnji za koje postoji sumnja da su nedozvoljene, izvedu pred lice pravde i da se u krivičnom postupku utvrdi da li u tim radnjama, tih lica, postoje elementi krivičnog djela ali samo onih koja su bila propisana kao takva, u to vrijeme, na teritoriji gdje su se djela dešavala ili su postojala kao takva i u međunarodnom pravu i ako se utvrdi da su činili takve radnje, da im se izreknu odgovarajuće kazne, ali ne van granica koje su bile propisane u to vrijeme, za ta krivična djela. Odbrana tvrdi da iz provedenih dokaza je na nesumnjiv način proizašlo da do opisanih događaja nije došlo na način kako se to navodi u izreci optužnice. Odbrana je

istaknula da, iako na Tužilaštvu počiva obaveza dokazivanja krivice optuženog van razumne sumnje, u predmetu koji se vodi protiv Zorana Milića, izvedeni dokazi Tužilaštva u suštini predstavljaju dokaze njegove odbrane, a razlog toga je činjenica da su svjedoci Tužilaštva u velikoj mjeri potvrdili teze odbrane. Branilac je, također, naveo da svi dokazi trebaju biti posmatrani i odluka o njima načinjena u skladu sa načelom *in dubio pro reo* i da je dokaz van razumne sumnje najviši standard dokazivanja koji se mora postići u svakom postupku, te da je jasno da, ukoliko dokazi izneseni pred Sudom budu cijenjeni u skladu sa navedenim standardima, jedina odluka koju je moguće donijeti je da optuženi Zoran Milić nije kriv za krivično djelo koje mu se stavlja na teret, tačnije da on nije bio ni prisutan kad se odigrao sporni događaj. Branilac se zatim osvrnuo na iskaze svjedoka i izvršio analizu tih iskaza, a to su iskazi svjedoka Enver Prolaz, Željko Laštro, B – 2, B – 3, A, C, Ante Budimir, Jure Čavara, Žarko Milić, Zora i Drago Vukadinović, Alojzije Peša, Duško Grubešić, B – 4, B – 1, Zoran Marinić, O – 1 i O – 2. Analizirajući iskaze navedenih svjedoka branilac je naveo da mnogi uopšte nisu spomenuli optuženog Zorana Milića u svojim iskazima, da uopšte ne poznaju Zorana Milića, odnosno da su vidjeli drugu osobu za koju nisu znali ko je, odnosno nisu je mogli prepoznati, dok su neki imali posredna saznanja da su Zoran Milić i Zoran Marinić izvršili predmetna djela, a svjedok B – 1 je u ranijim izjavama u pogledu identiteta druge osobe navodio da se radi o izvjesnom Mirku Miliću. Odbrana je isto tako navela da su neki svjedoci opisujući kako je izgledala druga osoba dali pogrešne opise, odnosno da su ga opisali onako kako izgleda sada, ili u optuženom nisu mogli prepoznati tu drugu osobu. U osvrtu na iskaz Zorana Marinića branilac je naveo da je isti, svjedočeći u svoju korist, kao drugu osobu identifikovao optuženog Zorana Milića navodeći da je on sve učinio, a razlog tome je, prema saznanjima koje odbrana raspolaže, da mu je tako savjetovao Ante Slišković, odnosno da ga je savjetovao da ne ide na sporazum, već da optuži Zorana Milića, a da će on biti slobodan. Branilac je kroz analizu iskaza svjedoka odbrane O – 1 i O – 2 istaknuo da nema logike da je optuženi Zoran Milić, skoro u isto vrijeme, bez motiva, ne poznajući ljude, zapalio dvije kuće, ubijao civile, invalide, dok na drugoj strani istim tim Bošnjacima, ustupa svoju kuću, štiti ih, pomaže da bezbjedno izađu i čuva im kuću do povratka. Branilac je dodao da svjedoci koje je Tužilaštvo izvelo o događajima iz optužnice spadaju u jednu od dvije kategorije: radi se o svjedocima koji nisu bili u mogućnosti prepoznati ko je izvršio krivično djelo iz optužnice, pa neki od njih govore o svojim pretpostavkama ili se radi o posrednim svjedocima, koji su od raznih ljudi ili medija čuli razne verzije o tome šta se dogodilo. U pogledu primjene materijalnog prava, iako odbrana ostaje dosljedna svom stavu o nepostojanju krivnje na strani optuženog za djela koja su mu stavljena na

teret, branilac, pozivajući se na EKLJP, praksu ESLJP i praksu Suda BiH, je naveo da je očito da je preuzeti KZ SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme navodnog počinjenja djela, blaži zakon konkretno u odnosu na optuženog. Branilac je u završnici svog izlaganja izjavio da je Zoran Milić čovjek koji nije u stanju da izvrši krivična djela koja mu je Tužilaštvo stavilo na teret, da je to čovjek koji je sa ulice spasio više porodica Bošnjačke nacionalnosti, svojih komšija, ustupio im svoju kuću gdje su se krili i bezbjedno napustili Busovaču, čuvao njihovu kuću i po povratku ih dočekaio, zbog čega je predložio, da Sud BiH, u skladu sa članom 284. tačka c) ZKP BiH, primjenom načela *in dubio pro reo*, donese oslobađajuću presudu.

II. STANDARDI DOKAZIVANJA I OCJENA DOKAZA

25. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH, EKLJP i uspostavljenim praksom MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Europskog suda za ljudska prava (ESLJP), a koji će u nastavku biti navedeni.

26. Član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica, dok stav 2. istog člana, kojim je obuhvaćeno načelo *in dubio pro reo*, propisuje da će sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješiti na način koji je povoljniji za optuženog. Prema tome, na tužiocu leži odgovornost da pruži dokaze na osnovu kojih se van razumne sumnje može utvrditi krivica optuženog. U suprotnom, sud će primjenom načela *in dubio pro reo* odlučiti u prilog optuženog (član 3. stav 2. ZKP BiH).

27. Standard dokazivanja "*van razumne sumnje*" definisala je sudska praksa, za osuđujuću presudu. Prema općeprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

28. Sud je dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete (član 14. stav 2. ZKP BiH).

29. Vijeće je razmatralo i cijeniilo sve dokaze izvedene na glavnom pretresu u

skladu sa članom 281. ZKP BiH⁹, ali će se u presudi osvrtnati samo na one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku. Vijeće podsjeća na član 15. ZKP BiH u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza¹⁰, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

30. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP¹¹ prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

31. Žalbeno vijeće u predmetu *Kvočka i dr.* podsjeća na to da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrtnati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.¹²

32. Član 6. stav 1. EKLJP nameće obavezu svim sudovima da “ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”¹³. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLJP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane¹⁴. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.¹⁵

⁹ Član 281. ZKP BiH (Dokazi na kojima se zasniva presuda): „Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima kcji su izneseni na glavnom pretresu. Sud je dužan savjesno ocjeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.”

¹⁰ Član 10. ZKP BiH (Zakonitost dokaza): „Sud ne može zasnovati svcju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima kcje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima kcji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.”

¹¹ ESLJP, *Garcia Ruiz v. Spain*, No. 30544/96, 21. januara 1999. godine.

¹² MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kvočka i dr.* (IT-98-30/1-A), paragraf 23-25.

¹³ ESLJP, *Georgiadis protiv Grčke*, paragraf 606.

¹⁴ ESLJP, *Van de Hurk protiv Nizozemske*, paragraf 59.

¹⁵ ESLJP, *Khamidov protiv Rusije*, paragraf 173.

33. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, misleći pri tome kako na sadržinu samog iskaza, tako i na njihovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza. U tom smislu Vijeće je cijeno praksu MKSR i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.* u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretresno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.¹⁶

34. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdana.¹⁷ Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme događaja ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima kako bi se utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

35. Vijeće je prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka razmotrilo određene razlike u ranijim iskazima svjedoka na koje je ukazivao branilac optuženog Zorana Milića. U tom smislu, Vijeće nalazi da su određene razlike u iskazima datim u različitim okolnostima i vremenskim razdobljima razumljive i prihvatljive, odnosno da nisu dovele u pitanje kredibilitet svjedoka i poljuljale vjeru u tačnost iskaza datih na glavnom pretresu. Vijeće je također imalo u vidu da su svjedoci čiji su iskazi dati na glavnom pretresu dijelom razlikovali od ranije datih iskaza, pojasnili zašto su drugačije izjavili, koja pojašnjenja je Sud prihvatio kao vjerodostojna. Vijeće je razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organim, kao i pojašnjenja o

¹⁶ MKSR, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Nahimana i dr.* (ICTR-99-52-A), paragraf 194.

uzrocima tih razlika data na glavnom pretresu, analiziralo i cijenilo u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, te odlučilo o njihovoj pouzdanosti.

III. NALAZI VIJEĆA

A. OPĆI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA

36. Optuženi Zoran Milić je oglašen krivim za izvršenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. istog zakona.

37. Član 142. KZ SFRJ glasi:

“Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se prema civilnom stanovništvu vrše ubistva, mučenja, nečovječna postupanja, biološki eksperimenti, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja; raseljavanje ili preseeljavanje ili prisilno odnarođjavanje ili prevođenje na drugu vjeru; priseljavanje na prostituciju ili silovanje; primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protivzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje; priseljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njenoj obavještajnoj službi ili administraciji; priseljavanje na prinudni rad, izgladnjavanje stanovništva, konfiskovanje imovine, pjačkanje imovine stanovništva, protivzakonito i samovoljno uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerama imovine koje nije opravdano vojnim potrebama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćeg novca ili protivzakonito izdavanje novca, ili ko izvrši neko od navedenih djela,

kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.“

38. Iz citirane zakonske odredbe proizilaze sljedeći **opći elementi krivičnog djela** Ratni zločin protiv civilnog stanovništva:

- i. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava, na način da je počinjenje djela usmjereno protiv civilnog stanovništva, dakle osoba koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobljene za borbu i koje su zaštićene

¹⁷ MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Čelebić*, paragraf 485 i 496 – 498.

odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. augusta 1949. godine;

- ii. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;
- iii. Djelo počinioaca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;
- iv. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.

39. Za postojanje citiranog krivičnog djela neophodno je da radnje izvršenja djela predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter krivičnog djela.

40. Slijedom odredbe iz člana 142. KZ SFRJ, nije neophodno (nije uslov postojanja samog djela) da počinilac zna ili ima namjeru da krši međunarodnu normu (nije nužno da kršenje blanketnih propisa bude obuhvaćeno sviješću učinioca), već je dovoljno da njegovo ponašanje objektivno predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dok se kod preduzimanja konkretnih, pojedinačnih radnji izvršenja, svakako mora cijeniti subjektivni odnos počinioaca prema djelu što će Sud u osvrtnu na posebne radnje izvršenja u okviru pojedinačnih tačaka optužnice i učiniti.

41. Dakle, ova odredba se, između ostalog, temelji i na Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. augusta 1949. godine (Konvencija). Optužnica tereti optuženog da je postupao suprotno odredbama člana 3. Konvencije. Pravila sadržana u članu 3. Konvencije smatraju se običajnim pravom i predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odstupiti, a kojim se propisuje da:

„U slučaju oružanih sukoba kcji nemaju međunarodni karakter, a kcji izbju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjerjivati barem sjedeće odredbe:

1) Prema licima kcja ne učestvuju neposredno u neprjatejstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga kcji su položili oružje i osobe izbaćene iz strcja zbog bolesti, rana, lišerja slobode ili bilo kcjeg drugog razloga, u svakcj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovojnog razlikovarja utemejenog na rasi, bcji kože, vjeroispovjesti ili uvjererju, spolu, rođerju ili imovinskom starju ili bilo kcjem drugom sličnom rrjerilu.

U tom cijju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom rrjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sjedeći postupci:

a) nasije što se nanosi životu i tjelesnom integritetu, osobito sve vrste

ubistava, sakaćenja, okrutnosti i mućenja;

c) povreda ličnog dostojanstva, naročito uvredjivi i ponižavajući postupci;“

1. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava

42. Dakle, neophodno je utvrditi primjenu međunarodnih pravila u inkriminisanom periodu. U presudi Žalbenog vijeća MKSJ, u predmetu *Tadić*, navodi se: „Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava....“

43. Član 3. Konvencije se smatra odredbom običajnog prava i obavezujući je za sve strane u sukobu, bilo nemeđunarodnom ili međunarodnom, te je stoga ova odredba bila važeća u vrijeme i na mjestu događaja za koje se optuženi tereti. Navedeni član je zajednički za sve Ženevske konvencije, odnosno isti je inkorporiran u sve četiri Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine. Njegova suština jeste, osim što se primjenjuje u svim vrstama sukoba (međunarodni i nemeđunarodni), da svim osobama koje ne učestvuju direktno u neprijateljstvima garantuju određena prava, odnosno prema kojima se garantuje čovječno postupanje i zabranjuju određeni postupci taksativno nabrojani u tačkama a) do d) člana 3. Konvencije.

44. Da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je da se utvrdi protiv koga je počinjenje bilo usmjereno, odnosno da li je djelo bilo usmjereno protiv posebne kategorije osoba koje su zaštićene članom 3. stav 1. Konvencije. U konkretnom slučaju, optuženi Zoran Milić je krivičnopravne radnje poduzeo prema civilima.

45. Prema definiciji zaštićene kategorije iz člana 3. stav 1. Konvencije to su *“lica koja ne učestvuju neposredno u neprjateljstvima, podrazumjevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobjena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga“*. Pored toga, prema članu 3. stav 2. ranjenici i bolesnici uživaju posebnu zaštitu. U smislu odredbe zajedničkog člana 3. civilom se smatra lice koje *“ne učestvuje neposredno u neprjateljstvima”* i koje nije pripadnik oružanih snaga, odnosno nije borac.

46. Za bolje razumijevanje definicije *“civila”* date u zajedničkom članu 3. Konvencija i razumijevanje termina *“neposredno u neprjateljstvima”*, Vijeće se poziva na praksu MKSJ

gdje se navedena sintagma definiše.

47. Osoba aktivno sudjeluje u neprijateljstvima kada učestvuje u ratnim djelima koji će *“po svom karakteru ili svrsi, vjerovatno nanijeti stvarnu štetu ljudstvu ili materijalno – tehničkim sredstvima oružanih snaga neprijatelja”*.¹⁸

48. Na osnovu izvedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka **Envera Prolaza**, **Željka Laštre**, **B – 1**, **B – 2**, **B – 4**, **Duška Grubešića** i **Zorana Marinića**, ovo vijeće je nedvosmisleno utvrdilo da su sva lica prema kojima su preduzete radnje izvršenja uživala zaštitu u skladu sa odredbama citiranog zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija od 12. augusta 1949. godine.

49. Naime, iz iskaza saslušanih svjedoka, proizilazi da su oštećeni zatečeni u svojim kućama, da se predmetni događaj desio poslije 22:00 sata, u vrijeme kada su se oštećeni spremali za odlazak na spavanje, odnosno kada su već legli. Dalje, Vijeće je cijenilo činjenicu da je radnja izvršenja preduzeta prema osobama koje nisu vojno sposobne odnosno prema ženskim osobama, prema starcu, invalidnoj osobi i maloljetnim licima. Vijeće je također uzelo u obzir činjenicu da je svjedok B – 1, po dolasku optuženog Zorana Milića, pobjegao iz kuće, što proizilazi iz izjava svjedoka i uloženi materijalnih dokaza. Takva radnja svjedoka B – 1 upućuje na zaključak da svjedok B – 1 nije sudjelovao aktivno u neprijateljstvima. U odnosu na oštećenog Ahmeda Topalovića iskazi saslušanih svjedoka, naročito svjedoka B – 2 i Envera Prolaza su saglasni u tome da se radilo o starijoj osobi (preko 80 godina), dok je u odnosu na oštećenog Sabriju Topalovića utvrđeno da se radilo o invalidnoj osobi. Osim toga, svjedoci **Enver Prolaz** i **Željko Laštro** su izjavili da su vidjeli da su oštećeni Ahmed i Sabrija Topalović, u vrijeme neposredno nakon izvršenja krivičnog djela, na sebi imali civilnu odjeću. Dalje, u pogledu oštećenih Adila Topalovića, Muvedete Smolo, B – 2 i B – 4 izjave saslušanih svjedoka su saglasne u tome da se radilo o civilima. Isto tako svjedok **Duško Grubešić** je na upit tužioca da li je neko od Topalovića bio vojni obveznik odgovorio da niko nije bio vojni obveznik, da je on poznavao te ljude i da u toj kući nije bilo vojnih obveznika. **Zoran Marinić** koji je saslušan u svojstvu svjedoka odbrane izjavio je da su u kući svjedoka B – 1 zatekli njegovu suprugu, svjedoka B – 4 i troje djece, dok su u kući Topalovića zatekli četiri, pet osoba od kojih su neki ležali ispod jorgana i bio je jedan u kolicima.

¹⁸ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Dragomir Milošević*, paragraf 947.

50. Prema tome, Vijeće nalazi da se, u ovom konkretnom predmetu, radilo o civilima, dakle o kategoriji koja uživa zaštitu shodno odredbama zajedničkog člana 3. Konvencije.

2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

51. Drugi opći element krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva kojeg je neophodno utvrditi jeste da je kršenje pravila međunarodnog prava učinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.

52. Kršenje pravila međunarodnog prava, optužnica stavlja u period aprila mjeseca 1993. godine, u kojem periodu se odvijao oružani sukob u Bosne i Hercegovini.

53. S tim u vezi, a slijedom izvedenih dokaza, kao i utvrđenih činjenica, Vijeće je utvrdilo da je, u vrijeme obuhvaćeno optužnicom, egzistirao oružani sukob.

54. Izjašnjavajući se na navedenu okolnost, iskazi svjedoka optužbe i odbrane saglasni su u pogledu činjenice da je u inkriminisanom periodu, na području općine Busovača, postojao oružani sukob između ARBiH i HVO. Tako svjedoci **Željko Laštro, zaštićeni svjedoci B – 1, B – 3, A i O – 1, Ante Budimir, Jure Čavara, Drago Vukadinović i Alojzije Peša** u svojim iskazima datim na glavnom pretresu potvrđuju da je u to vrijeme postojao oružani sukob na području općine Busovača.

55. Svjedok **Željko Laštro** je u svom iskazu istaknuo da su na području Busovače, u trećem – četvrtom mjesecu 1993. godine, trajale borbe. Dalje, naveo je svjedok, da je prilikom vršenja uviđaja u mjestu Jurićeve Bare, 27. aprila 1993. godine, čuo pucnjavu nedaleko od mjesta gdje se vršio uviđaj, da su tu bila ratna djestva, zbog kojih nisu mogli uraditi detaljan uviđaj, nije bilo sigurno.

56. Svjedok **B – 1** je, dajući odgovore na upite tužioca, izjavio da je 1993. godine, u Busovači, bila uglavnom vojska HVO.

57. Zaštićeni svjedok **B – 3** je na glavnom pretresu, na upit tužioca da li je bilo ratnih djestava, izjavio da su tih dana bila ratna djestva. Svjedok je dalje naveo da zna da su vođene borbe i da uviđaj koji su počeli taj dan (27. aprila 1993. godine), nisu mogli kompletno završiti zbog ratnih djestava, ali i zbog nedostataka određenih sredstava, kako

bi se bolje dokumentovalo to djelo.

58. Zaštićeni svjedok **A** je u svom iskazu naveo da je za vrijeme rata u BiH bio aktivan sudionik, te da su, u predmetnom periodu, trajala intenzivna vojna djelovanja sa tad neprijateljskom ARBiH.

59. Svjedok **Ante Budimir** je izjavio da je, kada je počeo sukob, mobilisan kao i svi ostali. Mobilisan je u HVO, bio je pozicioniran u Haniča Krčevini, Busovača. Svjedok je također izjavio da je na području Busovače bilo granatiranja, pucanja, ubistava i ranjavanja.

60. Svjedok **Jure Čavara**, također, u svom iskazu je potvrdio da su ratna djelovanja počela još u januaru 1993. godine.

61. Svjedoci **Drago Vukadinović** i **Alojzije Peša**, su u svojim iskazima također potvrdili da je na području općine Busovača postojalo ratno stanje. U tom smislu, svjedok **Drago Vukadinović**, govoreći o svojoj radnoj obavezi, istaknuo je da je u Busovači proveo cijeli rat i da je njegova obaveza bila da nosi doručak i čajeve na liniju, dok je svjedok **Alojzije Peša** izjavio da je često putovao na relaciji Zenica – Busovača, sve dok nije počeo sukob između HVO i ARBiH. U tom trenutku se zadesio u Busovači, u vikendici svoga sina gdje je i ostao sve dok nije nastupilo primirje, kada se vratio svojoj kući u Zenicu.

62. Svjedokinja odbrane **O – 1** u svom iskazu je navela da je njen muž, 25. januara 1993. godine, odveden u logor od strane HVO. Dan nakon toga, prema iskazu svjedokinje, vojska HVO je dolazila u njenu kuću kojom prilikom su oduzeli auto, da bi poslije toga ponovo dolazili i tražili oružje, te su tom prilikom maltretirali nju i njenu djecu. Poslije tih događaja, kako je navela svjedokinja, izgorila je njena kuća.

63. Ostali saslušani svjedoci, odgovarajući na postavljena pitanja i iznoseći svoja zapažanja iz predmetnog perioda, također, na posredan način, potvrđuju postojanje oružanog sukoba između HVO i ARBiH.

64. Vijeće nije imalo razloga da navedenim iskazima ne pokloni vjeru imajući u vidu da su se svjedoci, na predmetnu okolnost, izjašnjavali objektivno, svako u okviru svoje percepcije posmatranja predmetnih događaja i da se iskazi svjedoka na ovu okolnost poklapaju i nadopunjuju, te da je postojanje sukoba potkrijepljeno i uložnim materijalnim dokazima, kao i utvrđenim činjenicama. Pojedine razlike u iskazima su neznatne, a koje

razlike su po mišljenju Vijeća logične i očekivane, imajući u vidu da je percepcija posmatranja navedenog rezultat više faktora posmatrača - životne dobi, prethodnog iskustva i slično.

65. Da je u aprilu mjesecu 1993. godine postojao oružani sukob u BiH i na području općine Busovača potvrđuju i uloženi materijalni dokazi. Dokazi uloženi od strane Tužilaštva od T – 21 do T – 25, te od T – 27 do T – 30 potkrepljuju postojanje oružanog sukoba. U tom smislu, Vijeće je posebno cijenilo dokaze T – 29 i T – 30, odnosno Odluku o proglašenju ratnog stanja¹⁹ i Odluku o ukidanju ratnog stanja²⁰, te dokaze T – 21 do T – 25 iz kojih proizilazi da je na području općine Busovača postojao oružani sukob između HVO i ARBiH u periodu od januara do aprila mjeseca 1993. godine.

66. Pored iskaza svjedoka i materijalnih dokaza, Vijeće je cijenilo i uzelo u obzir i utvrđene činjenice koje su navedene u **Aneksu 1** ove presude, a koje se odnose na okolnost postojanja oružanog sukoba između HVO i ARBiH u navedenom vremenskom razdoblju.

67. Slijedom navedenog, Vijeće je zaključilo da je u aprilu mjesecu 1993. godine bilo ratno stanje u Bosni i Hercegovini, te da je na području općine Busovača, postojao oružani sukob između pripadnika HVO i ARBiH.

3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom

68. U pogledu navedenog elementa krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, Vijeće nalazi da se ne traži „uzročno – posljedična veza između oružanog sukoba i počinjenja zločina, ali se u najmanju ruku traži da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost počinioca da poćini zloćin, njegovu odluku da ga poćini, naćin poćinjenja zloćina ili cilj s kojim je poćinjen”.²¹ Ovaj uslov je ispunjen ako je

¹⁹ Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je navedenu odluku donijelo na sjednici održanoj 20. juna 1992. godine. Ovom odlukom proglašeno je ratno stanje na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine.

²⁰ Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je navedenu odluku donijelo na sjednici održanoj 22. decembra 1995. godine. Ovom odlukom je ukinuto ratno stanje na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine uvedeno Odlukom od 20. juna 1992. godine.

²¹ MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Drago, jub Kunarac i dr.*, paragraf 58.

navodni zločin počinjen kao podrška ili barem pod izgovorom situacije koja je proistekla iz oružanog sukoba.²²

69. Sudeće vijeće MKSJ u predmetu *Drago, jub Kunarac i dr.* navodi: „...Humanitarno pravo primjenjuje se i dalje na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se konkretne borbe vode na mjestu na kojem su se odigrali dotični događaji. Stoga je dovoljno to što su zločini bili u tijesnoj vezi s neprijateljstvima koja su trajala na drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu. Uslov da dato djelo bude u tijesnoj vezi sa oružanim sukobom zadovoljen je ukoliko su, kao u ovom slučaju, zločini počinjeni kao posljedica borbi, a prije prekida oružanih aktivnosti na određenom području, te ako su počinjeni radi postizanja nekog cilja ili iskorištavanja situacije nastale uslijed borbi...“²³

70. Prema tome, odlučna je činjenica status optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela, odnosno činjenica da je optuženi Zoran Milić djelo počinio kao pripadnik Druge bojne brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“ što je u uticalo na sposobnost optuženog Zorana Milića da poćini krivično djelo, te način poćinjenja i cilj s kojim je djelo poćinjeno. Navedeno proizilazi kako iz iskaza saslušanih svjedoka, tako i iz uloženi materijalnih dokaza Tužilaštva.

71. Da je optuženi Zoran Milić bio naoružan i da je nosio uniformu, odnosno da je bio pripadnik HVO i brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“ naveli su u svojim iskazima svjedoci **B – 1, B – 2, B – 3, B – 4, Duško Grubešić**, svjedok **C, Jure Čavara, Žarko Milić i Zoran Marinić**. Potvrđujući na navedenu okolnost su i materijalni dokazi Tužilaštva, naroćito dokazi od **T – 7 do T – 10**.

72. Naime, svjedok **B – 1**, koji je posmatrao dešavanja opisana u taćki 1. izreke presude, u svom iskazu je naveo da je 26. aprila 1993. godine, oko 22:00 – 23:00 sata, neko zalupao na vrata i predstavio se kao policija. Tada mu je njegova supruga rekla da bježi kroz prozor jer postoji mogućnost da ih pobiju, ako ga zateknu, što je on i učinio. Svjedok je dalje izjavio da je, nakon što je pobjegao iz svoje kuće i dok je stajao ispred prozora svoje kuće i posmatrao dešavanja u kući, vidio dva lica, od kojih jednog poznaje i navodi da je to Zoran Marinić, a za drugo lice je kasnije saznao da je to Zoran Milić, te da

²² MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Drago, jub Kunarac i dr.*, paragraf 58-59.

²³ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Drago, jub Kunarac i dr.*, paragraf 568;

su obadvojica na sebi imala šarene uniforme SMB. Svjedok je naveo i da je čuo pucnje unutar kuće, te da je po zvuku poznao da se puca iz kalašnjikova. Svjedok je također izjavio da je vidio da su navedena lica, nakon što su izašla iz kuće i uputila se prema putu, sa sredine stepenica koje vodi prema putu pucala u krov kuće usljed čega se krov zapalio.

73. Dalje, svjedokinja **B – 2**, koja je oštećena i neposredni očevidac događaja iz tačke 2. izreke presude, u pogledu navedene okolnosti je izjavila da je, 26. aprila 1993. godine oko 22:00 sata, neko zalupao na vrata i kada je otvorila ugledala je dvije osobe. Pitali su gdje svjedok B – 1, pretražili su kuću, nakon čega su napustili kuću svjedokinje B – 2. Jednu osobu je prepoznala, to je bio Zoran Marinić, dok drugu osobu nije poznavala. Na pitanje tužioca kako su izgledali, svjedokinja B – 2 je odgovorila da su imali vojnu uniformu na sebi, vidjela je pušku. Svjedokinja je dalje izjavila da su navedene osobe ponovo došle nakon 20 minuta, te su ih tom prilikom optuživali da imaju radio stanicu i da oni znaju zašto granate padaju, nakon čega je Zoran Marinić prokomentarisao da „sa njima nema priče, samo baliju treba pobiti“. Svjedokinja je potvrdila da su obje osobe bile naoružane puškama prilikom drugog dolaska u njenu kuću, kada su ubijeni Ahmed i Sabrija Topalović, te ranjeni Adil Topalović, Muvedeta Smolo i ona lično.

74. Svjedok **B – 3** je izjavio da je 27. aprila 1993. godine, kao član mješovite uviđajne komisije, izvršio uviđaj u mjestu Jurićeve Bare zbog ubistva u porodici Topalović. Tom prilikom je saznao da su djelo zbog kojeg se obavlja uviđaj počinili Zoran Marinić i još jedna osoba. Na upit tužioca da li je naknadno utvrđen identitet druge osobe, odgovorio je da su operativnim radom došli do saznanja da se radilo o Zoranu Miliću koji se često družio sa Zoranom Marinićem. Svjedok je dalje istaknuo da je dalji rad na krivičnom djelu preuzela Četvrta bojna vojne policije, odnosno krim – služba vojne policije, obzirom da se radilo o vojnim obveznicima.

75. U pogledu navedene okolnosti, svjedokinja **B – 4** koja je također oštećena i neposredni očevidac događaja iz tačke 1. izreke presude, izjavila je da su oko 22:00 sata zalupali na vrata, a zatim razvalili vrata i ušli u kuću i pitali gdje je njen muž. Pepoznala je Zorana Marinića s kojim je bila još jedna osoba koju nije poznavala. Na upit tužioca kako su bila obučena lica koja su došla u njenu kuću i koje imao pušku, izjavila je da je druga osoba koju nije poznavala bila u šarenom odijelu, a za Zorana Marinića kojeg je poznavala od ranije se ne sjeća kako je bio obučen. Svjedokinja je izjavila da je kod obadvojice vidjela pušku i da je kod druge osobe prepoznala kalašnjikov, te da je ta druga osoba

uperila pušku prema njoj, a zatim pucala u plafon, iznad njene glave.

76. Da je optuženi Zoran Milić bio pripadnik vojne policije izjavio je i svjedok **Duško Grubešić** koji je posebno pojasnio da ga je često viđao, da su vojni policajci bili prepoznatljivi, nosili su bijele kaiševe i značke koje su morale biti istaknute.

77. Isto tako svjedok **C** je u svom iskazu naveo da poznaje Zorana Marinića i Zorana Milića, te da ne vjeruje da su oni u to vrijeme mogli biti civili jer su bili mladi, te da je u to vrijeme bila opća mobilizacija i da je svaki muškarac koji je imao 18 godina bio je vojnik.

78. Svjedok **Jure Čavara** u svom iskazu je istaknuo da je čuo da su se u Busovači dogodila ubistva civilnih osoba i da su to učinili Zoran Marinić zvani Švabo i Zoran Milić zvani Maslenica. Svjedok je također izjavio da je viđao Zorana Milića u odori vojnog policajca, te da je to bilo prije nego što je čuo za ubistva civila u kritičnom periodu.

79. Na okolnost da je Zoran Milić bio uniformisan i mobilisan, svjedok **Žarko Milić** je izjavio da je poznavao Zorana Milića i da ga je viđao uniformisanog, te da je vjerovatno bio mobilisan. Svjedok je izjavio da je čuo da se Zoran Milić i Zoran Marinić dovode u vezu sa ubistvima, čuo je da su pucali po nekoj kući.

80. **Zoran Marinić** koji je također bio optužen za navedeno krivično djelo, prilikom svjedočenja u svojstvu svjedoka odbrane izjavio je da su on i optuženi Zoran Milić bili pripadnici HVO. Izjavio je da je on bio pripadnik Službe sigurnosti za Busovaču, te da je dužio oružje „Japansku papovku“ koje je nosio sa sobom kući kada nije bio na dužnosti, dok je Zoran Milić bio pripadnik Druge bojne Brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“ i bio je naoružan tzv. „Cigankom“, vrstom kalašnjikova, koje oružje je, van dužnosti, također nosio sa sobom kući. Zoran Marinić je također izjavio da su se u periodu od 1991. do 1995. godine on i optuženi Zoran Milić družili, te da su njih dvojica zajedno, dana 26. aprila 1993. godine, bili u njegovoj kući i razgovarali su o granatama koje su noć prije padale oko vikendica gdje je on živio. Prema izjavi Zorana Marinića tada su se dogovorili da odu do kuće svjedoka B – 1 i provjere da li imaju radio stanicu, te da je tom prilikom Zoran Milić bio naoružan. Nakon što su bili u kući svjedoka B – 1 i B – 4 otišli su do kuće svjedoka B – 2 da provjere imaju li motorolu ili radio stanicu, te su tom prilikom obadvojica bili naoružani.

81. Iz uložениh materijalnih dokaza od **T – 7** do **T – 10** također proizilazi da je Zoran Milić bio pripadnik HVO. Naime, iz dokaza **T – 7** vidljivo je da je optuženi Zoran Milić

evidentiran u evidenciji iz oblasti vojne obaveze Busovača, te da je u toku rata bio angažiran u VP 1730 Vitez, u razdoblju od 28. aprila 1992. godine do 28. novembra 1992. godine i VP 1761 Busovača, u razdoblju od 29. novembra 1992. godine do 20. januara 1996. godine kada je demobilisan. Iz dokaza T – 8, T – 9 i T – 10 vidljivo je da su Zoran Milić i Zoran Marinić privođeni vojnim organima zbog postojanja osnova sumnje da su počinili ubistvo Ahmeda i Sabrije Topalovića i nanijeli teške tjelesne povrede Adilu Topaloviću, te da se u dokazu T – 8 navedena lica izričito oslovljavaju kao „navedene vojake“.

82. Vijeće je ocijenilo da može u potpunosti pokloniti vjeru iskazima navedenih svjedoka u pogledu pripadnosti optuženog Zorana Milića HVO, odnosno Drugoj bojnoj Brigadi „Nikola Šubić – Zrinjski“. Pri tome je Vijeće uzelo u obzir jasnoću, uvjerljivost i dosljednost iskaza, te njihovo međusobno podudaranje kao i podudaranje sa materijalnim dokazima. Određene razlike u iskazima svjedoka, a koje se odnose na preciznije određivanje pripadnosti određenoj formaciji unutar HVO, ovo vijeće nalazi irelevantnim jer se tim razlikama ne dovodi u pitanje pripadnost optuženog HVO. U pogledu utvrđivanja pripadnosti konkretnoj formaciji unutar HVO, Vijeće je cijenilo najrelevantnijim iskaz Zorana Marinića koji se družio sa optuženim Zoranom Milićem i tačno znao kojoj formaciji unutar HVO on pripada.

83. Imajući u vidu navedeno, jasno je da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost i odluku optuženog da počinji zločin, kao i na sam način i cilj počinjenja zločina. Optuženi Zoran Milić je kao pripadnik HVO, Druge bojne Brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“, svjestan postojanja oružanog sukoba i okolnosti pod kojima se događaj desio, stekao osjećaj odsustva bilo kakve odgovornosti u postupanju prema civilima iz tački 1. i 2. izreke presude, obzirom da je otvoreno demonstrirao nadmoć i da je imao kontrolu nad civilima – žrtvama. Na taj način mogao je i ostvariti predmetne inkriminacije bez straha od posljedica i odgovornosti koju bi sigurno snosio u okolnostima odsustva oružanog sukoba.

4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

84. Konačno, četvrti opći element postojanja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva jeste taj da je počinilac izvršio nezakonito djelo ili je naredio izvršenje

nezakonitog djela. U tom pogledu Vijeće je, nakon ocjene relevantnih dokaza, zaključilo da je ispunjen i ovaj element predmetnog krivičnog djela, obzirom da je optuženi počinio navedeno krivično djelo kao saizvršilac.

85. Postojanje navedenog elementa Vijeće je elaboriralo u nastavku, u odnosu na svaku tačku izreke, kroz identifikovanje relevantnih dokaza, navođenje njihovog sadržaja, dovođenja u pojedinačnu i međusobnu vezu, te, konačno, njihovom ocjenom.

(i) Tačka 1. izreke presude – nečovječno postupanje

86. Nečovječno postupanje kao radnja izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva nije posebno definisano članom 142. stav 1. KZ SFRJ. Međutim, praksa MKSJ nudi mnogobrojne primjere tih konkretnih krivičnih djela i to: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda²⁴; premlaćivanje i druge nasilne radnje²⁵; nanošenje teških ili ozbiljnih povreda²⁶; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta²⁷; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo²⁸; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo²⁹; deportacija i prisilno premještanje grupa civila³⁰; prisiljavanje na prostituciju³¹ i nestajanje ljudi pod prisilom³².

87. Prvostepeno vijeće MKSJ, u predmetu *Delalić i dr.*, ponudilo je definiciju pojma „nečovječno postupanje“, u kojoj se kaže „... namjerna radnja ili propust, tj. radnja koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo“, što dakle, podrazumijeva sljedeća bitna obilježja ovog krivičnog djela:

- da su ta radnja ili propust prouzrokovali tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili ozljedu, odnosno da predstavljaju težak napad na ljudsko dostojanstvo;

²⁴ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kvočka i dr.*, paragraf 208.

²⁵ Ibid, paragraf 208.

²⁶ MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kordić i dr.*, paragraf 117.

²⁷ MKSJ, presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 239. i presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Krstić*, paragraf 523.

²⁸ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Vasijević*, paragraf 239 – 240.

²⁹ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Naletilić i dr.*, paragrafi 271, 289, 303.

³⁰ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kupreškić i dr.*, paragraf 566.

³¹ Ibid, paragraf 566.

³² Ibid, paragraf 566.

- da su radnju ili propust namjerno izvršili optuženi ili lice odnosno lica za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

88. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti. Neke od tih okolnosti mogu na primjer biti: karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem se radnja dogodila, lične prilike žrtve uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu.

89. Patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne³³. Vijeće je slijedom izvedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka **B – 1 i B – 4**, potkrijepljenih iskazima svjedoka **B – 2, B – 3, A, Alojzija Peše, Ante Budimira, Zore i Drage Vukadinović i Zorana Marinića**, te materijalnim dokazima, zaključilo da je u kući svjedoka B – 1 i B – 4, vladala atmosfera straha, potaknuta maltretiranjem, prijetnjama po život i drugim oblicima zlostavljanja na način da su optuženi Zoran Milić i Zoran Marinić, 26. aprila 1993. godine, u periodu trajanja sukoba između HVO i ARBiH na području Busovače, u noćnim satima provalili u kuću svjedoka B – 1 i B – 4, tražili svjedoka B – 1 govoreći da su ih došli ubiti, kojom prilikom je optuženi Zoran Milić uperio pušku u svjedokinju B – 4, pucao iznad njene glave i podnosio nož pod vrat svjedokinje B – 4, sve to u prisustvu njihova tri malodobna djeteta, dok je Zoran Marinić palio zavjese, odnosno da je prema istima postupano uz odsustvo poštovanja prema zaštićenim licima i da je takvo postupanje svjesno upravljeno na degradiranje njihovog dostojanstva, suprotno osnovnim načelima međunarodnog prava. Oštećeni koji su svjedočili pred Sudom su detaljno opisali zlostavljanja koja su pretrpjeli ili vidjeli zbog kojih i danas osjećaju fizičke i psihičke traume zbog ovih iskustava.

90. S druge strane, Vijeće je ustanovilo da je optuženi Zoran Milić tom prilikom imao dominirajući položaj i moć spram žrtava, te da je u takvoj atmosferi iskoristio svoj položaj spram žrtava kako bi im nanio jak psihički bol i patnje.

91. *Mens rea (subjektivni element)* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činjenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činjenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju

³³ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Krcjelac*, paragraf 131.

ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnom nepažnjom prema tome³⁴, što je Vijeće, na strani optuženog i utvrdilo.

92. Vijeće se pri tome rukovalo i kriterijima MKSJ u predmetu *Kunarac i dr.*³⁵ gdje se navodi "Za krivično djelo povrede ličnog dostojanstva nužno da je optuženi znao da njegovo djelo ili propust *može* imati za posljedicu teško poniženje, degradaciju ili na drugi način povrijediti ljudsko dostojanstvo. [Z]a krivično djelo povrede ličnog dostojanstva nužna [je] sam[o] svijest o 'mogućim' posljedicama terećenog djela ili propusta".

93. Zatim, u predmetu, *Aleksovski*³⁶: "Što se tiče potrebnog stepena *mens rea*, . . . optuženi je morao počiniti djelo za koje se tereti sa namjerom da ponizi žrtvu ili je izvrgne ruglu. Iako nije neophodno da je počinitelj postupio s izričitom namjerom da ponizi žrtvu ili da je podvrgne ponižavajućem postupku, on je morao biti svjestan predvidljivih i logičkih posljedica svojih postupaka".

94. Da je u kući vladala atmosfera straha i da je nečovječno postupano slijedi iz iskaza svjedokinje **B – 4**, oštećene i neposrednog očevidca događaja, u kojem je navela da se sjeća trenutka kada su joj došli na vrata Zoran Marinić, kojeg je poznavala od ranije i još jedna nepoznata osoba, obojica naoružana. Došli su oko 22:00 sata, vikali su da otvori vrata, nakon čega su ih razvalili i ušli u kuću. Svjedokinja je izjavila da je u tom trenutku bila sa svojim mužem, svjedokom B – 1 i troje malodobne djece. Kada su navedena lica zalupala na vrata muž ju je pitao da li će ostati ili da ide, na što mu je svjedokinja odgovorila da ide jer se zna šta se radi kada dođu u ova doba i lupaju na vrata. Svjedokinja je dalje navela da su, nakon što su Zoran Marinić i druga osoba ušli u kuću, odmah pitali svjedokinju gdje je njen muž, te je Zoran Marinić krenuo od sobe do sobe, ulazio je i upaljačem palio stvari. To je, kako je navela, svjedokinja vidjela jer je išla za njim. Kada je ušao u drugu sobu i počeo paliti, svjedokinja je tražila da iznese dječije stvari i tada joj je rekao da im ništa ne treba da su ih došli ubiti. Poslije toga svjedokinja je otišla u kuhinju gdje su bila djeca, tada je, prema njenom iskazu, ta druga osoba njoj stavila nož pod grlo i komentarisala kako njih gore u šumi biju, na što je ona odgovorila da ne zna gdje se šta radi, a zatim je ta osoba uperila pušku prema njoj, te pucala u plafon iznad njene glave, dok su djeca sve to posmatrala. Nadalje, svjedokinja je navela da je u tom

³⁴ Ibid, paragraf 132.

³⁵ MKSJ, presuda Žalbenog vijeća, paragraf 164-166.

³⁶ MKSJ, presuda Pretresnog vijeće, paragraf 56.

trenutku bila izgubljena, nije mogla govoriti, razmišljati, djeca su se derala, plakala, vikala da im pusti mamu. Iz iskaza svjedokinje također slijedi da su, kada se kuća ispunila dimom, navedena lica napustila kuću i rekla da ih moraju čekati u kući, da oni odoše tražiti njenog muža, a onda će ih sve pobiti. Nakon 5 – 6 minuta svjedokinja je sa djecom krenula iz kuće, te je tom prilikom na vratima susrela muža koji im je rekao da idu kod Ive Budimira gdje su bili do jutra. Svjedokinja je također navela da računa da je zbog navedenog događaja obolila od dijabetesa, da je poslije tog događaja osjećala bol u grudima i da su se djeca drugačije ponašala, ispoljavala su nervozu, nisu više bila tiha kao prije.

95. Navedeno je potkrijepio svjedok **B – 1** koji je izjavio da je u trenutku dolaska vojnika HVO u njegovu kuću, 26. aprila 1993. godine, oko 22:00 – 23:00 sata, pobjegao iz kuće i u prvi mah se udaljio od kuće, te da se obratio za pomoć Alojziju Peši. Izjavio je da je u kući ostala svjedokinja B – 4 i njihovo troje malodobne djece. Nakon 5 – 10 minuta svjedok se vratio do svoje kuće i stao ispred prozora kuhinje, na udaljenosti od 1 – 2 metra. Kada se vraćao kući vidio je da je kuća zapaljena. Tada je svjedok vidio osobe koje su došle, to je bio Zoran Marinić i još jedna njemu nepoznata osoba. Zorana Marinića je poznavao od ranije, živio je u kući udaljenoj oko 100 – 150 metara. Kasnije je saznao da je ta druga osoba Zoran Milić, to je čuo od dosta ljudi, to se masovno pričalo, to je također čuo od jednog njegovog komšije. Svjedok je dalje naveo da je čuo pucnjavu u kući, prepoznao je po zvuku da je pucano iz kalašnjikova, ali nije vidio ko je pucao. Svjedok je također naveo da je čuo galamu, vrisku djece, žene. Kada je primijetio da se vojnici pripremaju da napuste njegovu kuću, svjedok je otišao ispod šupe, kako ne bi bio na meti kada izađu. Svjedok je posvjedočio da je vidio da su Zoran Milić i Zoran Marinić, nakon što su napustili njegovu kuću i krenuli prema putu, sa sredine stepenica koje vode prema putu pucali zapaljivom municijom u krov njegove kuće dok su njegova žena i djeca bili u kući. Nakon što su vojnici otišli svjedok je otišao u kuću, izveo ženu i djecu i uputio ih u šumu ispod kuće Ive Budimira i rekao da se tamo sklone dok on ne dođe. Prema iskazu svjedoka, kada je išao prema kući Ive Budimira, on je vidio plavu „Ladu karavan“ kako se kreće prema kući Topalovića, te je dodao da je Zoran Marinić imao plavu „Ladu karavan“. Svjedok je izjavio da je cijeli ovaj događaj trajao 20 – 30 minuta. Svjedok je također izjavio da mu je njegova supruga kasnije rekla, kada su razgovarali o navedenom događaju, da je Zoran Marinić ušao u sobe i zapalio stvari, da joj je druga osoba prislanjala nož pod grlo, tražeći da mu kaže gdje je njen muž ili će je ubiti, te da im je tada rekla da je on otišao kod Topalovića.

96. Činjenice navedene u iskazima svjedoka B – 4 i B – 1 potkrijepljuju i iskazi svjedoka **B – 2, B – 3, A, Alojzija Peše, Ante Budimira, Zore i Drage Vukadinović i Zorana Marinića**, kao i uloženi materijalni dokazi **T – 34 i T – 35**.

97. Svjedokinja **B – 2** je izjavila da je, nakon prvog dolaska optuženog i Zorana Marinića u njenu kuću, prilikom gašenja vatre, kada je otvorila prozor, čula vrisku u kući svjedoka B – 1 i B – 4 koja je udaljena oko 100 m.

98. Svjedok **B – 3**, koji je dan poslije predmetnog događaja izvršio uviđaj, je izjavio da je dolaskom u mjesto Jurićeve Bare vidio da je bila zapaljena kuća svjedoka B – 1, vatra je u tom trenutku bila ugašena. Tada je dobio saznanja da su u toj kući bili žena svjedoka B – 1 i njihovo troje djece. Svjedok je dalje naveo da su, nakon što su izvršili uviđaj u vezi sa ubistvom i ranjavanjem članova porodice Topalović i nakon početnih saznanja, u policijskoj stanici obavili razgovor sa svjedocima B – 1 i B – 4, te da je svjedok B – 1 u izjavi koju je tada dao rekao da su noć prije, oko 22:00 – 23:00 sata, u njihovu kuću došle dvije muške osobe koje su se predstavile kao vojna policija i tražili su da otvore. On je u tom trenutku pobjegao iz kuće, a u kući su ostali njegova supruga i troje djece. Svjedok se sjeća da mu je svjedok B – 1 rekao da su tada te osobe ušle u kuću i da su maltretirale njegovu suprugu, držali joj nož pod vratom, da su djeca plakala, da su zapalili njegovu kuću, te da su nakon toga otišli prema kući Sabrije Topalovića. Svjedok je izjavio da je B – 1 također rekao da je vidio dvije muške osobe, u vojnim odorama i da je prepoznao Zorana Marinića zvanog Švabu, dok drugu osobu nije poznavao. Prema iskazu svjedoka do identiteta druge osobe su došli operativnim radnjama preduzetim isti dan i saznali da je to izvjesni Zoran Milić koji se često družio sa Zoranom Marinićem.

99. Svjedok **A** je izjavio da je jednom prilikom, dolaskom na radno mjesto, zatekao svjedoka B – 1 i B – 3 i da mu je tada svjedok B – 3 rekao da je B – 1 došao tražiti da ga zaštite od Zorana Marinića. Svjedok A dalje ističe da je imao priliku pročitati izjavu koju je dao svjedok B – 1 iz koje je vidio da je B – 1 tražio zaštitu jer je smatrao da mu je život ugrožen od Zorana Marinića. Svjedok je čuo da je svjedok B – 1 govorio da je ugrožen, da ima prijetnje, što je svjedok povezao sa događajem smrtnog stradanja i ranjavanja civila za koji je saznao od svjedoka B – 3, koji se desio u mjestu Jurićeve Bare, u trećem, četvrtom mjesecu 1993. godine.

100. Svjedok **Alojzije Peša** je u svom iskazu potvrdio da su u noći 26. aprila 1993. godine njegove komšije napadnuti, da su zapaljene njihove kuće, da je bilo četvero mrtvih i

jedno ranjeno. Svjedok je u svom iskazu naveo da je, nakon što je legao, dok još nije zaspao, čuo neku galamu, neko je lupao. Kada je pogledao kroz prozor vidio je da svjetlo gori kod kuće svjedoka B – 1, udaljene oko 20 m, što mu je bilo neobično. Tada je, prema njegovom iskazu, ustao i izašao napolje i tada je sreo svjedoka B – 1 koji mu je rekao da su mu došli neki, da su mu napali kuću, da će mu pobiti ženu i djecu. Poslije tog susreta B – 1 je otišao dalje, dok je svjedok otišao tražiti vojnog policajca koji živi u blizini. Sutradan je, kako je naveo, saznao da su pobijeni Topalovići, odnosno da su ubijene četiri osobe, da je jedna osoba ranjena i da su kuće bile zapaljene. Svjedok je također izjavio je da je kasnije čuo da su to počinili Zoran Marinić zvani Švabo i još jedna osoba.

101. Da je bila zapaljena kuća svjedoka B – 1 potvrdili su i svjedoci **Ante Budimir**, **Zora** i **Drago Vukadinović**. Svjedok **Ante Budimir** je u svom iskazu naveo da je vidio da su dvije kuće izgorile u predjelu krova, to su kuća Topalovića i kuća svjedoka B – 1, te da je kasnije čuo priče da je u to umiješan Zoran Marinić zvani Švabo. Isto tako svjedok **Zora Vukadinović** je izjavila da je vidjela da su jedne noći u proljeće – ljeto 1993. godine, u Jurićevim Barama, izgorili krovovi na dvije kuće, dok je svjedok **Drago Vukadinović** izjavio da je čuo da su jedne noći izgorile dvije kuće Bošnjaka koje su bile udaljene oko 250 m od njegove kuće.

102. **Zoran Marinić** je u svom iskazu potvrdio da je zajedno sa optuženim noći 26. aprila 1993. godine, bio u svojoj kući i da su tada razgovarali o granatama koje su noć prije padale oko vikendica gdje je on živio, te da su se dogovorili da odu do kuće svjedoka B – 1 i provjere da li imaju radio stanicu. Tom prilikom Zoran Milić je bio naoružan, dok je svjedok svoje oružje ostavio u autu. Kada su došli do kuće svjedoka B – 1 pokucali su na vrata, predstavili su se kao vojska, nakon čega je vrata otvorila supruga svjedoka B – 1, svjedokinja B – 4. Svjedok je naveo da su oni ušli u hodnik kuće i pitali su gdje je svjedok B – 1, na što je njegova supruga odgovorila da ga nema. U kući je bila svjedokinja B – 4 i troje djece. Zatim je svjedok pitao svjedokinju B – 4 je li može provjeriti kuću da vidi ima li kakva motorola ili radio stanica, te dok je obilazio sobe odjednom je čuo plač djece i pucanje. U tom trenutku je, prema njegovom iskazu, izletio iz sobe i pitao optuženog Zorana Milića šta radi, zašto puca, nakon čega su napustili kuću svjedoka B – 1 i krenuli prema kući Topalovića. U pogledu činjenice da li je u kući bilo vatre, Vijeće prihvata navode svjedočenja Zorana Marinića da je došlo do zapaljenja zavjesa, međutim Sud nije prihvatio njegove navode o načinu na koji je došlo do zapaljenja zavjesa, odnosno da je do zapaljenja zavjesa došlo usljed prevrtanja svijeća koje su gorile, obzirom da isti navodi

nemaju uporište u naprijed provedenim dokazima u spisu, prije svega u navodima svjedokinje B – 4 koja je jasno i decidno navela da je upravo Zoran Marinić ušao u sobe i lično zapalio zavjese na prozorima pomoću upaljača kojeg je imao kod sebe.

103. Iz navedenih dijelova iskaza svjedoka, kojima je Vijeće u potpunosti poklonilo vjeru obzirom da iste cijeni kao jasne, uvjerljive, dosljedne, saglasne o odlučnim činjenicama i uzajamno dopunjujuće kao i podudarne sa materijalnim dokazima, nesumnjivo je da su žrtve bile u stanju očaja, potčinjenosti, beznađa, straha za vlastiti život, koji su svakako izvan uobičajenih ljudskih iskustava, te da navedene okolnosti ispunjavaju standard zahtijevan definicijom predmetnog djela. Pri tome se treba imati u vidu da stanje u kojem su se nalazile žrtve Sud nije temeljio samo na subjektivnoj percepciji djela od strane žrtava već se rukovodio objektivnim kriterijima koji se ogledaju u činjenici da je djelo usmjereno, kako je naprijed navedeno, prema nezaštićenim licima (ženi i djeci), tj. prema osobama kod kojih je intenzitet straha dodatno naglašen upravo zbog svih okolnosti koje su bile prisutne kritične prilike i potpunog beznađa, što je optuženom Zoranu Miliću i bilo poznato, odnosno da su radnje koje je poduzeo (da je u noćnim satima došao u kuću svjedoka B – 1 i B – 4, uniformisan i naoružan automatskom puškom, zajedno sa drugim pripadnikom HVO, tražeći svjedoka B – 1, te da su po upadu u kuću govorili im da su ih došli pobiti, kao i to da je on lično, u jednom trenutku prinomio nož pod grlo svjedoka B – 4 i pucao iz puške po kući) u opisanim okolnostima bile obuhvaćene njegovom sviješću o svim posljedicama njegovih postupaka, pa samim tim i na nanošenje jakog psihičkog bola i patnje žrtvama.

(ii) Tačka 2. izreke presude – ubistvo i nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja

104. U pogledu elemenata krivičnog djela ubistva i nanošenja velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja Vijeće se rukovodilo utvrđenom praksom MKSJ.

105. Tako u predmetu *Mitar Vasi,jević* Pretresno vijeće MKSJ u svojoj presudi navodi: "Elementi definicije 'ubistva' po međunarodnom običajnom pravu su slijedeći: smrt žrtve, smrt je uzrokovana radnjom ili propustom optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost. Radnja ili propust optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje ili propuste on snosi krivičnu odgovornost, počinjeni su s namjerom: 'lišavanja života, ili nanošenja teške tjelesne povrede, ili nanošenja teške

ozljede sa razumnom mogućom sviješću o tome da će takav čin ili propust vjerovatno uzrokovati smrt”.³⁷

106. U predmetu *Kordić i dr.*, Pretresno vijeće u presudi zaključuje: “...da je, kad se radi o krivičnom djelu hotimičnog lišavanja života, *actus reus* – fizička radnja nužna za krivično djelo – usmrćenje žrtve kao rezultat postupanja ili propusta optuženog. S tim u vezu Vijeće primjećuje da postupanje optuženog mora biti bitan uzrok smrti žrtve, koja mora biti “zaštićena osoba”. Da bi se zadovoljio uslov *mens rea* za hotimično lišavanje života, mora se pokazati da je optuženi imao namjeru da ubije, ili da nanese tešku tjelesnu povredu uz bezobzimu nebrigu za ljudski život.”³⁸

107. Slično u predmetu *Blaškić* Pretresno vijeće nalazi da: “Kad je posrijedi materijalni element kršenja, potrebno je dokazati da je smrt žrtve bila posljedica djela koje je optuženi počinio... Namjera, odnosno element svijesti neophodan pri utvrđivanju hotimičnog lišavanja života postoji ako se pokaže da je optuženi imao namjeru lišiti života ili nanijeti teške tjelesne ozljede za koje je morao razumno pretpostaviti da bi mogle prouzročiti smrt.”³⁹

108. O elementima krivičnog djela nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja, u presudi Pretresnog vijeća, u predmetu *Kordić i dr.*, se navodi: „Krivično djelo hotimičnog nanošenja velikih patnji i teških povreda tijela ili zdravlja predstavlja namjerno djelo koje uzrokuje tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, pod uslovom da se može dokazati tražena razina patnje ili povrede.”⁴⁰, dok se u presudi Pretresnog vijeća, predmet *Naletilić i dr.*, navodi: „...Teška povreda ne mora biti uzrokom trajne i neizlječive povrede, no mora uključivati povredu koja je teža od privremene ojađenosti, nelagode ili poniženja. Mora se raditi o povredi čija je posljedica dugotrajno i teško oštećenje sposobnosti osobe da vodi normalan i konstruktivan život.“⁴¹ Vijeće je također imalo u vidu stav zauzet u predmetu *Blaškić*, u presudi Pretresnog vijeća, koji glasi: „...Analiza izraza 'hotimično nanošenje teške patnje ili teške povrede tjelesnog

³⁷ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Mitar Vasićević*, paragraf 205.

³⁸ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i dr.*, paragraf 229.

³⁹ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 153.

⁴⁰ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i dr.*, paragraf 245.

⁴¹ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Naletilić i dr.*, paragraf 339 – 343.

integriteta ili zdravlja' ukazuje na to da se radi o jednoj povredi, čiji su elementi alternativno formulirani.⁴²

109. Vezano za tačku 2. izreke presude, Sud smatra utvrđenim navedeno činjenično stanje koje temelji po osnovu izvedenih dokaza, tj. prvenstveno iskaza svjedoka **B – 2**, te iskaza svjedoka **B – 1, B – 3, B – 4, A, C, Envera Prolaza, Željka Laštre, Duška Grubešića, Ante Budimira, Jure Čavara, Žarka Milića, Zore i Drage Vukadinović, Alojzija Peše i Zorana Marinića**, kao i prezentiranih materijalnih dokaza.

110. Vijeće je, van razumne sumnje, utvrdilo da su radnje optuženog doprinijele smrti četiri lica i da su jednom licu nanijete povrede opasne po život, usljed kojih je bila hospitalizirana duži period i koje povrede u značajnoj mjeri utiču na sposobnost osobe da vodi normalan život. Vijeće je, također, utvrdilo da je optuženi prilikom preduzimanja tih radnji bio svjestan da svojim radnjama može prouzrokovati smrt odnosno povredu tjelesnog integriteta ili zdravlja i da je htio izvršenje predmetnih djela. Vijeće je posebno cijeno iskaz svjedokinje **B – 2** koja je u svom iskazu detaljno i uvjerljivo opisala tok događaja, te tom prilikom izjavila da su, Zoran Marinić kojeg je poznavala od ranije i još jedna osoba, u noći 26. aprila 1993. godine, u dva navrata dolazili u njenu kuću i da su tražili svjedoka **B – 1**. Prilikom prvog dolaska pretražili su kuću i zapalili sobu, nakon čega su napustili kuću i rekli da će se ponovo vratiti ukoliko ne nađu svjedoka **B – 1**. Svjedokinja je nakon njihovog odlaska uspjela da ugasi vatru. Međutim, nakon 20 minuta ista lica su ponovo došla u kuću svjedoka **B – 2**. Prema iskazu svjedoka, navedena lica su ponovo tražila svjedoka **B – 1**, te su ih tom prilikom optuživali da imaju radio stanicu i da oni znaju zašto granate padaju, nakon čega je Zoran Marinić prokomentarisao da „sa njima nema priče, samo baliju treba pobiti“. Tada je, prema izjavi svjedoka **B – 2**, Zoran Marinić od druge osobe uzeo municiju, stavio u svoje oružje i počeo pucati po njenom mužu, a onda je i sama osjetila da je pogođena, te je pala. Dok je ležala čula je pucnjavu. Kada se primirilo i kada su navedena lica otišla, svjedokinja je čula sina koji doziva u pomoć i traži vode. Kada je ustala, svjedokinja je vidjela da su njen sin Adil Topalović i Muvedeta Smolo ranjeni, te je čula kako u sobi pucketa. U tom trenutku su došli Ante komšija i još jedna osoba koji su ih iznijeli iz kuće da ne izgore. Svjedokinja je izjavila da je čula da komšija Ante pita Adila ko ih je pobio, na što je Adil odgovorio da ih je Zoran pobio. Poslije toga je hitna odvezla svjedokinju i njenog sina u bolnicu, dok je Muvedeta Smolo prevezena

⁴² MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 156.

drugim autom. Svjedokinja je dalje izjavila da je njen sin preminuo pred bolnicom, dok je Muvedeta Smolo preminula sutradan u bolnici u Travniku gdje se od zadobijenih povreda liječila i ona. Ostali saslušani svjedoci, svaki iz svoje perspektive, kao i uloženi materijalni dokazi, potvrđuju navode svjedokinje B – 2, zbog čega Vijeće nije imalo razloga da navedenom iskazu ne pokloni vjeru.

111. U sklopu navedenog treba imati u vidu i iskaz svjedoka **B – 1** koji je naveo da je vidio da su upravo optuženi i Zoran Marinić, nakon što su napustili njegovu kuću, u plavoj „Ladi karavan“ otišli prema kući Sabrije Topalovića. Svjedok je također izjavio da je, kada je došao do svoje porodice kod kuća Ive i Ante Budmira, vidio da gori kuća Sabrije Topalovića, vidio je vatrogasno vozilo, hitnu, vidio je da iznose ljude. Tada je prema iskazu svjedoka, Ante Budimir otišao do kuće Topalovića i kada se vratio rekao je da su ubijeni Ahmed i Sabrija Topalović, dok su Adil Topalović, Muvedeta Smolo i svjedokinja B – 2 ranjeni. Svjedok također potvrđuje da je poslije toga otišao do kuće Topalovića i lično vidio mrtva tijela Ahmeda i Sabrije Topalovića koja su bila pored kuće. O svemu navedenom svjedok je dan poslije dao izjavu policiji u Busovači. U pogledu rana koje su oštećeni zadobili, svjedok B – 1 je izjavio da mu je hodža Enver (svjedok Enver Prolaz), koji je dobro poznao Ahmeda i Adila Topalovića i kod kojeg je svjedok jedno vrijeme boravio, rekao da je Adil imao više rana po sebi, a da je Ahmed imao jednu veliku ranu od noža, dok je za Sabriju rekao da je imao jednu ranu od metka, u srce.

112. Svjedok **B – 3** je u svom iskazu također potvrdio da se u kući Sabrije Topalovića desilo ubistvo i ranjavanje civilnih osoba. Tako je svjedok izjavio da su dana 27. aprila 1993. godine dobili dojavu da se u mjestu Jurićeve Bare, u porodici Topalović, desilo ubistvo i ranjavanje, nakon čega je formirana mješovita komisija od civilne i vojne policije koja je obavila uviđaj. Svjedok je rekao da se sjeća da, prilikom izlaska na mjesto događaja, ispred kuće Topalovića nisu zatekli ranjenje, ali su zatekli dva muška leša, radilo se o ocu i sinu, dok je kuća bila djelimično zapaljena. Također je izjavio da zna da su tom prilikom tri osobe ranjene i da je zapaljena kuća svjedoka B – 1. Svjedok je izjavio da su poslije toga stupili u kontakt sa svjedokom B – 1 i B – 4, te da su obavili razgovor sa njima. Tada je svjedok B – 1 rekao da su Zoran Marinić i još jedna osoba, noć prije, oko 22:00 sata, dolazili u njegovu kuću, da su maltretirali njegovu porodicu i da su mu zapalili kuću, nakon čega su otišli prema kući Sabrije Topalovića. Prema kazivanju svjedoka operativnim radnjama preduzetim neposredno nakon predmetnog događaja došli su do saznanja da je druga osoba koje se spominje sa Zoranom Marinićem izvjesni Zoran Milić

koji se sa njim često družio.

113. Svjedokinja **B – 4** je također izjavila da je, nakon što je Ante Budimir rekao da je kod Topalovića sve pobijeno, sutradan i sama vidjela mrtva tijela.

114. Svjedok **A** je prilikom saslušanja izjavio da se sjeća jednog slučaja stradanja bošnjačkih civila, da se ne može sjetiti tačnog datuma, ali da je to okvirno bilo trećeg – četvrtog mjeseca 1993. godine. Svjedok je saznao od svjedoka B – 3 da se u mjestu Jurićeve Bare desilo smrtno stradanje i ranjavanje civila, odnosno da se radilo o jednoj ženskoj mlađoj osobi, jednoj invalidnoj muškoj osobi i jednoj muškoj osobi. Također je saznao da je svjedok B – 1 dolazio tražiti zaštitu od institucije u kojoj je radio svjedok B – 3 jer se osjećao ugroženo od strane Zorana Marinića. S tim u vezi, svjedok je izjavio da se sjeća da je Zoran Marinić bio pritvaran u Kaoniku i da je nekad 1995. godine u civilnoj policiji vidio napisanu krivičnu prijavu protiv njega jer su oni imali najkompletnije podatke.

115. U pogledu smrti i rana na tijelima oštećenih Ahmeda, Sabrije i Adila Topalovića izjasnio se i svjedok **Enver Prolaz** koji je poznavao oštećene i koji je izvršio ukop oštećenih. Svjedok je izjavio da je 27. aprila 1993. godine pokopao navedene osobe, te da je prije toga prisustvovao pregledu tijela oštećenih. Tom prilikom, kako je naveo svjedok, vidio je na tijelu Ahmeda Topalovića jednu ranu koja je bila daleko veća od rane nanijete vatrenim oružjem, te da mu je tek kasnije postalo jasno da je to rana nanijeta nožem, na tijelu Sabrije Topalovića je vidio dvije rane, sjeća se da je jedna bila u predjelu grudnog koša, a za drugu se ne sjeća, a na tijelu Adila Topalovića, za kojeg je čuo da je u Dom zdravlja stigao živ, vidio je mnoštvo rana. Na upit da li mu je poznato ko je ubio navedena lica, svjedok je odgovorio da je bilo priča, da je bilo govora o Zoranu Mariniću i još jednoj osobi, odnosno da je čuo da je Zoran Marinić ubio navedena lica.

116. Svjedok **Željko Laštro** koji je bio član komisije koja je vršila uviđaj 27. aprila 1993. godine u mjestu Jurićeve bare je izjavio da su dolaskom na mjesto događaja zatekli dva leša ispred kuće koja je bila zapaljena, sjeća se da je bio jedan leš starije muške osobe. Kuća nije skroz izgorila, bilo je paljevine u predjelu krova. Tada su ispred kuće zatekli nekoliko osoba od kojih su saznali da se događaj zbog kojeg su poslani na uviđaj desio noć prije, da su došle dvije osobe, da su čuli pucnjavu i vidjeli dim, odnosno da kuća gori. Komšije su jednu osobu tada identificirali kao Zorana Marinića zvanog Švabu, dok drugu osobu nisu poznavali. Svjedok je izjavio da je kasnije čuo od kolega iz policije da su dvije osobe pritvorene zbog navedenog djela i da je jedna od tih osoba Zoran Marinić.

117. Svjedok **Duško Grubešić** je izjavio da mu je poznato da je optuženom Zoranu Miliću i Zoranu Mariniću bio određen pritvor zbog ubistva članova porodice Topalović, te da je mislio da je ovaj slučaj davno riješen, odnosno da bi bilo logično da je ovaj slučaj odmah riješen. Svjedok je izjavio da je poznavao članove porodice Topalović i poznato mu je da su stradali Sabrija Topalović, njegov otac, supruga i dijete.

118. Svjedok **Ante Budimir** je izjavio da se sjeća da je njegova komšinica, svjedokinja B – 2, izgubila muža, sina, svekra. Svjedok je izjavio da je idući prema svojoj kući, ispred kuće svjedokinje B – 2 vidio sanitetsko i policijsko vozilo, te da je kuća bila zapaljena. Također je vidio da je bila zapaljena i kuća svjedoka B – 1. Svjedok je izjavio da se sjeća da su navedene kuće izgorile u mjeri da nisu imale krova. Svjedok je također izjavio da je čuo da se Zoran Marinić zvani Švabo dovodi u vezu sa ovim djelom.

119. Svjedok **Jure Čavara** u svom iskazu je također naveo da je čuo da se u selu Ravan dogodilo ubistvo bošnjačkih civila. Svjedok je početkom maja 1993. godine čuo na vijestima RTV Sarajevo i na engleskoj televiziji BBC da se desio takav jedan slučaj, čuo je da su stradale tri osobe i da su navedeno djelo počinili Zoran Marinić zvani Švabo i Zoran Milić zvani Maslanica. Svjedok je također izjavio da je kasnije, u junu, julu mjesecu viđao Zorana Marinića kada je dolazio kod Zorana Milića u posjetu.

120. Da se optuženi Zoran Milić dovodi u vezu sa ubistvom civila potvrdio je svojim iskazom i svjedok **Žarko Milić**. Svjedok je naveo da je čuo priče da su ubijeni civili između Busovače i Tisovca, da su Zoran Milić i Zoran Marinić pucali po kućama i da je bilo mrtvih.

121. Svjedoci **Zora** i **Drago Vukadinović** i **Alojzije Peša** čiji su iskazi ranije detaljnije opisani također potvrđuju da su bile zapaljene dvije kuće, dok je svjedok Alojzije Peša potvrdio da su stradali članovi porodice Topalović, te da je čuo da su Topaloviće pobili Zoran zvani Švabo sa još jednom osobom.

122. Vijeće je posebno imalo u vidu i navode svjedočenja **Zorana Marinića** koji je izjavio da su on i optuženi Zoran Milić, nakon što su napustili kuću svjedoka B – 1, otišli kući Topalovića kako bi provjerili da li tamo imaju motorolu ili radio stanicu. Kada su došli u kuću Topalovića, zatekli su četiri – pet osoba, bila je jedna osoba u kolicima. Svjedok je također naveo da je kuća Topalovića gorila u trenutku kada su je napuštali.

123. Uloženi materijalni dokazi, prvenstveno dokazi **T – 1, T – 8, T – 10, T – 11, T – 12, T – 13, T – 14, T – 15** i **T – 16** potvrđuju smrt Ahmeda Topalovića, Sabrije Topalovića,

Adila Topalovića i Muvedete Smolo i ranjavanje svjedoka B – 2, te da se za ubistvo i ranjavanje Ahmeda Topalovića, Sabrije Topalovića i Adila Topalovića terete optuženi Zoran Milić i Zoran Marinić zbog čega su privođeni Vojnoj policiji i zbog čega im je bio određen pritvor. Tako dokazi od T – 11 do T – 16 potvrđuju da su Ahmed, Sabrija i Adil Topalović umrli dana 26. aprila 1993. godine, odnosno da su Muvedeta Smolo i svjedokinja B – 2 zadobile tjelesne povrede usljed kojih povreda je Muvedeta Smolo umrla 28. aprila 1993. godine. Iz evidencije ukopanih lica koju je vodio svjedok Enver Prolaz, odnosno dokaza T – 1, vidljivo je da su Ahmed, Sabrija i Adil Topalović ukopani 27. aprila 1993. godine. Iz dokaza T – 8 i T – 10 proizilazi da je izdata zapovjed HVO da se dovedu Zoran Marinić i Zoran Milić zbog postojanja osnova sumnje da su izvršili ubistvo Ahmeda i Sabrije Topalovića, odnosno da je Zoranu Mariniću i Zoranu Miliću određen pritvor od strane Vojne policije HVO zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično djelo ubistvo i krivično djelo nanošenje teške tjelesne povrede.

124. U pogledu činjenica koje se odnose na tačku 2. izreke presude, Vijeće je navedene iskaze prihvatilo kao objektivne, jasne, međusobno saglasne i dopunjujuće i potkrijepljene uložnim materijalnim dokazima, te slijedom toga iste prihvatilo.

125. Dakle, iz provedenih dokaza, tj. iskaza naprijed navedenih svjedoka kao i materijalnih dokaza, jasno proizilazi da je upravo optuženi Zoran Milić ta druga osoba (koju su pojedini svjedoci tako i označili) koja je zajedno sa Zoranom Marinićem dolazila u kuću svjedoka B – 1 i B – 4, te u kuću porodice Topalović i samim tim učestvovala u izvršenju predmetnog krivičnog djela. Posebno ovo proizilazi, kako je naprijed navedeno, iz navoda svjedočenja Zorana Marinića koji je jasno i nedvosmisleno potvrdio da je sa njim zajedno bio prisutan optuženi Zoran Milić, u kritično vrijeme i u okolnostima kako je navedeno u izreci presude. Sud je ove navode svjedoka Zorana Marinića prihvatio jer su isti međusobno saglasni u pogledu odlučnih činjenica sa navodima iskaza drugih svjedoka. Naime, naprijed konstatovani svjedoci su također u svojim iskazima govorili o spoznajama ko je ta „druga“ osoba koja je učestvovala u izvršenju radnji opisanih u tački 1. i 2. izreke presude, kao i na koji način su došli do tih saznanja i u kojim okolnostima, te, po ubjeđenju Vijeća, navedeni svjedoci, koji su označavali optuženog Zorana Milića kao počinioca opisanih radnji, nisu imali bilo kakvog interesa da neosnovano terete istog.

126. Navode iskaza svjedočenja Zorana Marinića u pogledu poduzete konkretne radnje u tački 2. izreke presude u kojima direktno navodi odnosno tereti optuženog Zorana Milića da je on poduzeo radnju pucanja iz vatrenog oružja u članove porodice

Topalović Sud nije prihvatio jer isti navodi nemaju utemeljenje u ostalim provedenim dokazima u spisu, prije svega u iskazu svjedoka B – 2, koja je, između ostalog, jasno i decidno opisala koje radnje je, konkretno, poduzeo Zoran Marinić kritične prilike, tj. da je on pucao iz puške koju je imao kod sebe, kao i to da je prethodno uzeo municiju za pušku od „druge“ osobe koja je došla sa njim. Također, navedena svjedokinja je navela da je Zorana Marinića poznavala od ranije i da ga je te prilike također jasno prepoznala. Ovim navodima Zoran Marinić je izrazio svoj interes da optuženog Zorana Milića dodatno tereti, odnosno da svoje učešće kritične prilike, očigledno samo po njegovom mišljenju, svede samo na prosto prisustvo u kući Topalovića.

127. Obzirom na naprijed navedeno Sud je samim tim ocjenio neosnovanim navode odbrane Zorana Milića da optuženi nije bio kritičnih prilika prisutan u kući svjedoka B – 1 i B – 4 i kući Topalovića, te da isti nije poduzimao radnje opisane u izreci presude, jer je očigledno da je odbrana istim navodima nastojala izbjeći krivičnoj odgovornosti, a bez bilo kakvog utemeljenja koje bi proizilazilo iz provedenih dokaza u spisu.

128. Činjenične navode iz dispozitiva tačke 2. optužnice u pogledu toga da su i korištenjem noža ubijeni pojedini članovi porodice Topalović Sud nije prihvatio, pa tako izreka presude iste i ne sadrži obzirom da dokazi koji su izvedeni u toku dokaznog postupka ne upućuju da je kritične prilike neko od žrtava u kući Topalovića ubijen i uz upotrebu noža. Naime, u pogledu postojanja noža kod optuženog Zorana Milića ili Zorana Marinića niko od svjedoka nije konkretno pominjao, a pogotovo ne svjedokinja B – 2 koja je jedini očevidac dešavanja u kući Topalovića. U pogledu navedene činjenice jedino je svjedok Enver Prolaz naveo da je on pokopao žrtve i da je prije toga prisustvovao pregledu žrtava i da je na tijelu Ahmeda Topalovića vidio jednu ranu koja je po njegovom mišljenju bila daleko veća od rane nanijete vatrenim oružjem, te da mu je tek kasnije postalo jasno da je ista nanijeta nožem, što samim tim Sud i nije smatrao utvrđenim da je jedna od žrtava ubijena i upotrebom noža, pogotovo što navedeni svjedok nije stručna osoba koja bi imala dovoljno spoznaja i iskustva, te da je navedeni svjedok svoje mišljenje faktički zasnovao kasnije, bez navođenja nekih određenijih činjenica, koje bi bile relevantne za suprotno ubjeđenje Vijeća.

(iii) Kršenje člana 53. Konvencije – protivpravno, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje imovine

129. U odnosu na činjenični opis iz izmijenjene optužnice, u pogledu kršenja člana 53. Konvencije, odnosno da je optuženi Zoran Milić zajedno sa Zoranom Marinićem, zapalio stvari u kući B – 1 i B – 4 odnosno da su zapalili kuću Sabrije Topalovića i na taj način počinio Ratni zločin protiv civilnog stanovništva radnjama protivpravnog, samovoljnog i vojnim potrebama neopravdanog uništavanja imovine, Vijeće nalazi da, iz činjeničnog stanja utvrđenog na osnovu izvedenih dokaza, kao i opisanog činjeničnog stanja u dispozitivu optužnice, ne proizilazi da je optuženi svojim radnjama prekršio navedeni član Konvencije.

130. Pri ocjeni da li su ostvareni elementi člana 53. Konvencije Vijeće je imalo u vidu praksu MKSJ.

131. U tom smislu je Vijeće cijeno stav iznijet u predmetu *Blaškić*, koji glasi: „Okupacijskoj sili je zabranjeno razaranje pokretne i nepokretne imovine osim u slučaju kada su takva razaranja apsolutno nužna zbog vojnih operacija. Da bi predstavljala tešku povredu, razaranja koja nisu opravdana vojnom nuždom moraju biti širokih razmjera i počinjena na protivzakonit i samovoljan način. Pojam 'širokih razmjera' utvrđuje se na osnovu činjenica u konkretnom predmetu, pa tako jedna činjenica, kao na primjer razaranje bolnice, može biti dovoljna da bi bila kvalificirana kao povreda iz ove tačke.“⁴³

132. Elementi ovog krivičnog djela su dalje razrađeni u predmetu *Kordić i dr.*, u kojem se navodi: „...Pretresno vijeće smatra da krivično djelo uništavanje imovine širokih razmjera kao tešku povredu čine sljedeći elementi: bilo

i. kada je uništena imovina one vrste koja uživa opštu zaštitu Ženevske konvencije iz 1949. godine, neovisno o tome da li se nalazi na okupiranoj teritoriji; i kada je počinilac djelovao sa namjerom da uništi imovinu o kojoj je riječ ili uz bezobzorno zanemarivanje mogućnosti da će ona biti uništena; bilo

ii. kada je uništena imovina zaštićena ženevskim konvencijama, na temelju činjenice da se nalazi na okupiranoj teritoriji; i kad se radi o uništavanju širokih razmjera; i

⁴³ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 157.

iii. kada uništavanje nije opravdano vojnom nuždom; i kada je počinitelj djelovao sa namjerom da uništi imovinu o kojoj je riječ ili uz bezobzirno zanemarivanje mogućnosti da će imovina biti uništena.⁴⁴

133. Iz iskaza saslušanih svjedoka, naročito svjedoka **B – 1, B – 2, B – 3, B – 4, Željka Laštre, Ante Budimira, Zore Vukadinović, Alojzija Peše i Zorana Marinića**, koji su ranije u presudi detaljnije opisani, proizilazi da su zapaljene kuća svjedoka B – 1 i kuća Topalovića, odnosno da su u njima zapaljene stvari usljed čega su izgorili krovovi na tim kućama odnosno dijelovi krova, odnosno da su kuće djelimično bile zapaljene. Pri tome se treba imati u vidu posebno činjenični opis dispozitiva optužnice u kojem je za tačku 1. istog navedeno da su zapaljene pojedine stvari po kući, dok je u tački 2. navedeno da su kuću zapalili, kao i to da iz činjeničnog stanja dalje ne proizilazi u kojem obimu je dalje i došlo do uništenja konkretne imovine da bi se eventualno moglo raditi o uništenju imovine širokih razmjera. Dakle, imajući u vidu naprijed navedeno, Vijeće smatra da se treba prihvatiti širi pojam uništenja imovine, kako proizilazi iz naprijed navedene sudske prakse, koja u svakom slučaju podrazumijeva upravo uništenje imovine širokih razmjera, što u konkretnom slučaju ne proizilazi ni iz činjeničnog stanja dispozitiva optužnice. Prema tome, Vijeće je zaključilo da nije bilo uništavanja i razaranja imovine širokih razmjera, odnosno da nisu ostvareni elementi člana 53. Konvencije.

IV. KRIVIČNA ODGOVORNOST

134. Član 22. KZ SFRJ glasi: „Ako više lica, učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način, zajednički učine krivično djelo, svako od njih kaznit će se kaznom propisanom za to djelo.“

135. Prema tome, saizvršilaštvo podrazumijeva učestvovanje više lica, pri čemu svako pojedinačno doprinosi ostvarenju zabranjene posljedice.

136. Slijedom izvedenih dokaza, prevashodno iskaza oštećenih, Vijeće je utvrdilo da je radnje iz tački 1. i 2. izreke presude, optuženi Zoran Milić počinio zajedničkim djelovanjem

⁴⁴ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i dr.*, paragraf 341.

sa drugom osobom, odnosno kao saizvršilac, pri čemu je na odlučujući način doprinio zajedničkom ostvarenju zabranjene posljedice.

137. Naime, Vijeće je nedvojbeno utvrdilo da su se optuženi Zoran Milić i Zoran Marinić prethodno usaglasili da pretraže kuće svjedoka B – 1 i Topalovića, kako bi provjerili da li imaju motorole ili radio stanice, da su zajedno došli u kuću svjedoka B – 1 i kuću Topalovića, gdje su ukućanima prijetili da će ih ubiti i zajedno preduzeli radnje izvršenja. Optuženi Zoran Milić se prilikom posjete kući svjedoka B – 1 posebno isticao u nečovječnom postupanju prema članovima porodice svjedoka B – 1, dok je u kući Topalovića optuženi u značajnoj mjeri doprinio ostvarenju zabranjene posljedice na način što je Zoranu Mariniću dao municiju za oružje nakon čega je Zoran Marinić pucao u oštećene.

138. Dakle, kada je riječ o ocjeni ponašanja optuženog Zorana Milića, Vijeće je zaključilo da je ono bilo u takvoj objektivno – subjektivnoj vezi sa ponašanjem druge osobe, Zorana Marinića, čineći sa istim jedinstvenu, čvrstu cjelinu.

139. Vijeće nalazi da je optuženi prilikom preduzimanja navedenih radnji izvršenja postupao sa direktnim umišljajem odnosno bio je svjestan da svojim radnjama može uzrokovati zabranjenu posljedicu i da je htio nastupanje takve posljedice jer nije preduzeo nijednu radnju kako bi spriječio nastanak zabranjene posljedice.

140. Vijeće nalazi da je optuženi Zoran Milić znao da će nasilnim ulaskom u kuću svjedoka B – 1, u noćnim satima, za vrijeme trajanja oružanog sukoba između HVO i ARBiH, prijeteci da će ih ubiti, pucajući po kući i stavljajući nož pod vrat svjedokinji B – 4, izazvati očaj, osjećaj potčinjenosti, beznađa i straha za vlastiti život. Isto tako, optuženi je znao da će svojim radnjama preduzetim u kući Topalovića, odnosno davanjem municije Zoranu Mariniću, u okolnostima kada su prisutnim licima govorili da su ih došli ubiti, doprinijeti ranjavanju i smrti prisutnih osoba.

141. Prema tome, Vijeće je, nakon svestrane ocjene dokaza, zaključilo da je optuženi Zoran Milić, radnje opisane u tačkama 1. i 2. izreke presude, počinio prema civilima sa direktnim umišljajem, te da su se na taj način stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. KZ SFRJ, te ga je Sud oglasio krivim i osudio za ovo djelo.

V. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

142. Vijeće je razmotrilo pitanje primjenjivog materijalnog prava na konkretan slučaj. Naime, iz optužnice Tužilaštva proizilazi da su inkriminisana djela počinjena u aprilu mjesecu 1993. godine, u kojem periodu je na snazi bio KZ SFRJ koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ⁴⁵.

143. U pogledu primjene materijalnog zakona i pravne kvalifikacije djela, Vijeće je imalo u vidu načela propisana članovima 3. i 4. KZ BiH, članom 7. stav 1. EKLJP, članom 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP) i člana 24. stav 2. Rimskog statuta Stalnog Međunarodnog suda (Rimski statut), te je primjenom odredbi navedenih članova utvrdilo da je optuženi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ na način kako je to propisano navedenim zakonom.

144. Član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, kao jedno od osnovnih načela krivičnog postupka, koje glasi:

„1. Krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju se samo zakonom.

2. Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.“

145. Dalje, članom 4. KZ BiH propisan je princip vremenskog važenja krivičnog zakona, koji glasi:

„1. Na učinjena krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela.

2. Ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmjeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca.“

146. Slično navedenim odredbama, član 7. stav 1. EKLJP propisuje:

⁴⁵ Skupština SFRJ je Krivični zakon Bosne i Hercegovine usvojila na sjednici Saveznog vijeća održanoj dana 28. septembra 1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44 od 08. oktobra 1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22. maja 1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja.

“Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo izvršeno čirjerjem ili nečirjerjem kcje, u vrijeme kad je djelo izvršeno, nije predstavljalo krivično djelo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne može se izreći strožija kazna od one kcja je bila propisana u vrijeme kad je krivično djelo izvršeno.”

147. Član 15. stav 1. MPGPP propisuje:

„Niko se ne smije osuditi za čirjerje ili nečirjerje kcje nije ni po domaćem ni po međunarodnom pravu bilo krivično djelo u doba izvršenja. Isto tako se ne može odrediti teža kazna od one kcja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo izvršeno. Ako poslije izvršenja djela zakon odredi blažu kaznu, izvršilac će se koristiti tom blagodat.”

148. Dok član 24. stav 2. Rimskog statuta glasi:

“Ako se prije donošenja pravosnažne odluke u određenom slučaju promjeni zakon kojeg treba primijeniti, Sud će primijeniti odredbu kcja je povoljnija za osobu protiv kcje se vodi istraga, kazneni progon ili se treba izreći presuda.”

149. Dakle, iz navedenih odredbi proizilazi da se, po pravilu, na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja djela (*tempus regit actum*).

150. Od ovog je principa moguće odstupiti jedino u interesu optuženog, odnosno jedino ukoliko se nakon izvršenja djela zakon izmijenio na način da je izmjenjeni zakon blaži za učinitelja. Pitanje koji je zakon blaži za učinitelja rješava se *in concreto*, odnosno upoređivanjem starog i novog ili novih zakona u odnosu na svaki konkretni slučaj, jer isti zakon može biti povoljniji u jednom slučaju, a teži u drugom, u zavisnosti od toga za koje djelo se optuženi tereti, te kakve su odredbe o krivici ili kažnjavanju za to djelo. Pri tome je potrebno utvrditi sve okolnosti koje mogu biti relevantne za navedenu ocjenu, pa shodno tome izvršiti procjenu, primjena kojeg zakona bi predstavljala istinski povoljniji ishod za učinioca, koji zakon daje veću mogućnost za povoljniju odluku u konkretnom slučaju (načelo konkretnosti).⁴⁶

151. Jednostavno poređenje tekstova zakona na konkretan slučaj može dati siguran odgovor samo u slučaju ako je novi zakon dekriminisao nešto što je po ranijem zakonu bilo krivično djelo, jer je tada novi zakon očigledno blaži. U situaciji kada je krivično djelo kažnjivo po oba zakona onda je potrebno utvrditi sve okolnosti koje su relevantne za izbor

blažeg zakona u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sve odredbe koje se odnose na kažnjavanje. Pri tome, treba imati u vidu odredbe o propisanim krivičnopravnim sankcijama, vrstama i mjerama, njihovom odmjeravanju, odnosno ublažavanju, mjerama sigurnosti, sporednim kaznama, mjerama koje predstavljaju supstitute kazni i drugim relevantnim odredbama u pogledu izricanja krivičnopravne sankcije.

152. Međutim, nije dovoljno utvrditi koji zakon daje veće mogućnosti za povoljniju presudu, već koji od njih omogućava povoljniji ishod u konkretnom slučaju, prema konkretnom učiniocu⁴⁷, a što jasno prizilazi iz citiranih zakonskih odredbi člana 4. stav 2. KZ BiH koji kaže primjeniče se zakon koji je "blaži za učinioca". Prema tome nije isključena mogućnost da zakon sa težom kaznom bude za učinioca na kraju povoljniji, jer primjena nekih njegovih drugih odredbi dovodi do povoljnijeg rješenja za učinioca⁴⁸.

153. Iako to u ovom slučaju nije relevantno, Vijeće podsjeća da član 4a) KZ BiH propisuje odstupanje od principa *nullum crimen sine lege nulla poena sine lege* i principa primjene blažeg zakona propisanih članom 3. i 4. KZ BiH. Član 4a) KZ BiH glasi:

„Članovi 3. i 4. Ovog zakona ne sprječavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava.“

154. Ovakvom zakonskom regulativom preuzete su odredbe člana 7. stav 2. EKLJP i člana 15. stav 2. MPGPP, te je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZ BiH.

155. Član 7. stav 2. EKLJP propisuje:

“Ovaj član ne sprečava suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima prava priznatim od civilizovanih naroda.”

156. Član 15. stav 2. MPGPP glasi:

„Ništa u ovom članu ne sprečava da se sudi ili kazni bilo koje lice za činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme izvršenja bilo krivično djelo prema općim načelima prava priznatim od zajednice naroda.“

⁴⁶ Komentari krivičnih zakona BiH, Vijeće Europe 2003. godina, stranica 66.

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Ibid, stranica 67

157. Prema tome, odredba iz člana 4a) KZ BiH omogućava, izuzetno, odstupanje od principa propisanih članovima 3. i 4. KZ BiH, da bi se obezbjedilo suđenje i kažnjavanje za one postupke koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, odnosno koja predstavljaju kršenje normi i pravila koja imaju opću podršku od svih naroda, koja su općeg značaja, odnosno koja se smatraju ili predstavljaju univerzalne civilizacijske tekovine savremenog krivičnog prava, u situaciji kada takva postupanja nisu bila predviđena kao krivična djela u nacionalnom, odnosno unutrašnjem krivičnom zakonodavstvu u vrijeme kada su učinjena.

158. U konkretnom slučaju i zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela – KZ SFRJ, jednako kao i zakon koji je trenutno na snazi – KZ BiH, propisuju krivičnopravne radnje za koje je optuženi oglašen krivim kao krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. S obzirom na navedeno, jasno je da postoje zakonski uslovi za vođenje krivičnog postupka protiv počinioca za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i njegovo kažnjavanje.

159. Dalja procjena koji je zakon blaži za učinitelja vrši se upoređivanjem zapriječene vrste i mjere krivičnopravne sankcije iz zakona koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela, sa zakonom koji je na snazi u vrijeme suđenja.

160. Za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. KZ BiH, propisana je kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora. S druge strane, za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, propisana je kazna zatvora najmanje pet godina ili smrtna kazna.

161. Kada je u pitanju ublažavanje kazne, za navedeno krivično djelo KZ BiH propisuje minimalnu kaznu zatvora u trajanju od 10 godina sa mogućnošću ublažavanja u skladu sa članom 50. stav 1. tačka a) KZ BiH do pet godina, a KZ SFRJ propisuje minimalnu kaznu zatvora u trajanju od pet godina sa mogućnošću ublažavanja u skladu sa članom 43. stav 1. tačka 1. KZ SFRJ do jedne godine.

162. U ovom konkretnom slučaju, prilikom razmatranja koji je zakon primjenjiv na konkretnog počinioca, potrebno je uzeti u obzir i radnje izvršenja krivičnog djela, oblik učešća optuženog i stepen njegove odgovornosti. Prema tome, ovo vijeće cijeni da se kazna u konkretnom slučaju ima kretati prema zakonskom minimumu zapriječene kazne za navedeno krivično djelo.

163. Kada se sve navedeno uzme u obzir nameće se zaključak da je KZ SFRJ, kao zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela, blaži za učinioca, jer za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva propisuje kao zakonski minimum kaznu zatvora u trajanju od pet godina uz mogućnost ublažavanja kazne do jedne godine, dok je za isto krivično djelo KZ BiH propisao kao zakonski minimum kaznu zatvora u trajanju od 10 godina uz mogućnost ublažavanja do pet godina.

164. Slijedom navedenog, a na osnovu člana 4. KZ BiH, Vijeće nalazi da je u konkretnom slučaju, u pogledu primjene materijalnog prava nužno primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i kao zakon koji je, imajući u vidu konkretne okolnosti slučaja, blaži prema optuženom.

VI. ODLUKA O KRIVIČNOPRAVNOJ SANKCIJI

165. Vijeće je prilikom odmjeravanja kazne, polazeći od opće svrhe kažnjavanja propisane članom 33. KZ SFRJ i sljedeći pravila za odmjeravanje kazne predviđena članom 41. KZ SFRJ, cijenilo i uzelo u obzir sve okolnosti i optuženom Zoranu Mariniću izreklo zatvorsku kaznu u vremenskom trajanju kako je to navedeno u izreci ove presude.

166. Vijeće je razmotrilo stepen krivične odgovornosti optuženog, motive za izvršenje krivičnog djela, jačinu ugrožavanja, odnosno povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojim je djelo počinjeno i držanje nakon učinjenja djela i obzirom na utvrđeno činjenično stanje i nastale posljedice, osudilo je optuženog na kaznu zatvora u trajanju devet godina, smatrajući da je izrečena kazna srazmjerna težini djela, učešću i ulozi optuženog, te da će se sa istom postići svrha kažnjavanja.

167. Prilikom odmjeravanja kazne zatvora, Vijeće je također cijenilo postojanje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti na strani optuženog, te je, kao olakšavajuće okolnosti, cijenilo slabo zdravstveno stanje optuženog, činjenicu da je isti pretrpio moždani udar, da je porodičan čovjek i otac četvero djece i da ranije nije osuđivan, koje okolnosti nije cijenilo kao osobito olakšavajuće. Sa druge strane, kao otežavajuće okolnosti Vijeće je cijenilo bezobzirnost optuženog spram dobi, spola i zdravstvenog stanja oštećenih, te stepen nanesene štete i ugroženosti zaštićenog dobra. Naime, Vijeće je uzelo u obzir da je djelo učinjeno prema ženama, malodobnoj djeci, starijoj i invalidnoj osobi, koje kategorije

lica su posebno ranjive, te da je pobijeno više članova jedne te iste porodice (članova porodice Topalović).

168. Vijeće nalazi da će vrsta i mjera izrečene krivičnopravne sankcije uticati na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela, da će podstaknuti njegov preodgoj, odnosno da će se sa izrečenom kaznom u cjelosti ostvariti zahtjevi specijalne prevencije.

169. Isto tako, Vijeće je uvjereneno da izrečena kazna predstavlja adekvatan odraz osude krivičnog djela od strane šire društvene zajednice, te da će kao takva poslati jasnu poruku svim budućim, potencijalnim izvršiocima da i u slučaju ratnih okolnosti, neće proći nekažnjeno i da nisu izvan zakona i pravde obzirom da je poštivanje zakona i općeprihvaćenih pravila ponašanja obaveza svakog pojedinca, ne samo u mirnodopskim uslovima, već i za vrijeme neprijateljstava.

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

170. Cijeneći činjenicu da je optuženi Zoran Milić slabog imovnog stanja, te da bi obvezivanje optuženog na plaćanje ovih troškova dodatno ugrozilo njegov materijalni položaj i egzistenciju odnosno ugrozilo bi njegovo izdržavanje odnosno izdržavanje osoba koje je on dužan da izdržava, Vijeće je na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženog oslobodilo od obaveze nadoknade troškova krivičnog postupka.

171. Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, svi oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnični postupak obzirom da podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, te imajući u vidu da bi rješavanje ovih zahtjeva uticalo na dužinu trajanja i efikasnost krivičnog postupka.

**ZAPISNIČAR
PRAVNI SAVJETNIK - ASISTENT**

**PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA**

Muhamed Čučak

Šaban Maksumić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba u roku od 15 dana od prijema pismenog otpravka.

VIII. ANEKS 1 – PRIHVAĆENE UTVRĐENE ČINJENICE

172. Rješenjem broj S1 1 K 011049 12 Kri od 11. juna 2013. godine Vijeće je djelimično usvojilo prijedlog Tužilaštva BiH za prihvatanje dokazanim činjenica utvrđenih od strane pretresnih i žalbenih vijeća MKSJ. Riječ je o sljedećih 28 utvrđenih činjenica:

1. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (u daljem tekstu: SFRJ), koja se sastojala od šest republika i dvije autonomne pokrajine, raspala se početkom devedesetih. Četiri republike proglasile su nezavisnost, što su savezne vlasti i jugoslovenska armija, (Jugoslovenska narodna armija - JNA) pokušale suzbiti oružanim putem. Republika Hrvatska proglasila je nezavisnost 25. juna 1991., što su kasnije priznale članice Evropske zajednice i Sjedinjene Američke Države. Republika Bosna i Hercegovina proglasila je nezavisnost 6. marta 1992., a ubrzo nakon toga su članice Evropske zajednice i Sjedinjene Države priznale Socijalističku Republiku Bosnu i Hercegovinu (u daljem tekstu: Bosna i Hercegovina). Obje države primljene su u Organizaciju ujedinjenih nacija odlukom Generalne skupštine od 22. maja 1992. (paragraf 21. stranica 7. presude br. IT-95-14/1-T od dana 25. juna 1999. godine),
2. Zatim je na teritoriji tek osamostaljene Bosne i Hercegovine izbio oružani sukob. U tom sukobu Srbi su uglavnom bili suprotstavljeni savezu bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, pri čemu su Hrvati formalno stavili vojne jedinice HVO-a pod kontrolu Armije Bosne i Hercegovine (ABiH) i centralnih vlasti u Sarajevu. U stvari, barem što se tiče lašvanske doline, čini se da je u većini slučajeva za odbranu linija fronta u područjima naseljenim bosanskim Muslimanima bila zadužena Armija BiH, a u dijelovima gdje su većinu činili bosanski Hrvati HVO. Međutim, saradnja između HVO-a i ABiH polako je pucala i u jesen 1992. došlo je do prvih konfrontacija između ta dva tabora. Krajem januara 1993, došlo je do otvorenih neprijateljstava između HVO-a i ABiH: u racijama sprovedenim u gradu Busovači i okolnim selima oko 24. januara 1993, zarobljeni su bosanski Muslimani. Oko četrsto muškaraca držano je oko dvije sedmice u obližnjem zatočeničkom centru u Kaoniku (u daljem tekstu: logor Kaonik). Oko dva i po mjeseca kasnije, početkom aprila iste godine, HVO je preuzeo kontrolu u glavnom gradu opštine Travnik i tamo podigao zastavu HZ-HB. Potom su uslijedili brojni okršaji između HVO-a i ABiH. Ubrzo nakon toga, sredinom aprila, hrvatske snage u Bosni sprovele su još jednu akciju zarobljavanja bosanskih Muslimana, kojih je barem stotinu bilo zadržano u zatočeništvu u Kaoniku otprilike mjesec dana. (paragraf 23. stranica 8/9. presude br. IT-95-14/1-T od dana 25. juna 1999. godine),
3. Smješten nedaleko Lašve, otprilike tri kilometra sjeverno od grada Busovače, logor Kaonik bio je prije rata kasarna JNA, koja je među ostalim služila kao magacin oružja. U periodu relevantnom za optužnicu, ta je bivša kasarna obuhvatala određeni broj hangara, dužine otprilike 35 m, a širine 18 m, i više manjih zgrada. U tekstu ove presude termin "zatvor Kaonik" označava kompleks koji je obuhvatao dva skladišta u kojima su držani zatočeni Muslimani u predmetnom periodu. Prvo skladište pretvoreno je u zatvor, sa hodnikom u sredini i ćelijama s obje strane (u daljem tekstu: preurđeno skladište). Drugo skladište je, naprotiv, bilo potpuno prazno i u njemu nije bilo ni struje ni tekuće vode (u daljem tekstu: skladište). Pripadnici HVO-a i vojne policije bili su smješteni u jednoj drugoj zgradi

put nakon napada HVO-a na opštinu u januaru 1993. i drugi put nakon napada u Lašvanskoj dolini u aprilu 1993. Primjerice, u maju 1993. na spisku je navedeno 79 zatočenika. Stražari su nosili maskirne uniforme sa oznakama HVO-a. Čelije su bile male i prenatrpane, higijenski uslovi bili su vrlo loši, a prehrana neadekvatna. Zatočenike su tukli: jedan je svjedok opisao kako je povozdan čuo kako ljude tuku i kako viču; drugi je svjedok opisao kako su ga žestoko tukli tri i po sata i kako su mu tada slomili čeljust. Noću su preko zvučnika puštali zvuke krikova. (paragraf 774. stranica 260. presude br. IT – 95-14/2-T od 26.02.2001. godine).

12. "...Oružani sukob u Srednjoj Bosni, uključujući područje općine Busovača, između HVO-a i Armije RBiH postojao je i prije aprila 1993. godine (paragraf 341. stranica 90. presude br. IT-95-14/2-A od 17.12.2004. godine),
13. "... da su u Kaoniku držani civili, ..." (paragraf 625. stranica 162. presude br. IT-95-14/2-A od 17.12.2004. godine),
14. "... U Busovači u januaru 1993. napadnuti su i ubijeni mnogobrojni civili, ..." (paragraf 667. stranica 174. presude br. IT-95-14/2-A od 17.12.2004. godine),
15. Sredinom aprila 1993., gotovo istodobno s ofanzivama na sela u opštinama Vitez i Kiseljak, jedinice HVO-a i vojne policije u jurišnom su napadu osvojile mjesta Lončari i Očehnići. (paragraf 564. stranica 193. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
16. Prije napada u mjesecu aprilu 1993., selo Lončari bilo je nastanjeno gotovo isključivo muslimanskim stanovništvom. Prema popisu stanovništva iz 1991., u njemu su živjela 44 Hrvata, 249 Muslimana i jedan Jugosloven. Susjedna mjesta su Putiš, Jelinak i Merdani. (paragraf 565. stranica 193. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
17. Uveče 16. aprila 1993., žene i djeca hrvatske nacionalnosti, koji su bili upozoreni da predstoji napad, napustili su to područje. Nekoliko sati kasnije, HVO je artiljerijskom vatrom granatirao sela Jelinak, Merdani i Putiš. Civili iz tih mjesta pobjegli su u pravcu Busovače. (paragraf 566. stranica 193. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
18. Ujutro 17. aprila, vojnici HVO-a, pripadnici brigade Nikola Šubić Zrinski i pripadnici jedinice Džokeri prodrli su u Lončare, pretresajući sistematski muslimanske kuće u potrazi za vojno sposobnim muškarcima i oružjem. Dvadeset i pet osoba je uhapšeno, odvedeno u zatvor u Kaoniku i tamo zatočeno. Osim toga, oko 200 osoba, među kojima je bilo žena, djece i staraca, porijeklom, između ostalog, iz sela Jelinak i Putiš, okupljeno je u mektebu džamije. Zapriječeno im je smrću ako pokušaju pobjeći, a više njih je pretučeno. Za to vrijeme, hrvatski vojnici potpaljivali su stambene objekte i staje polijevajući ih benzinom. Brojni civili Muslimani natjerani su da napuste selo i da odu u Vrhovine. Po dolasku u to mjesto, sklonili su se u podrume, te su nanovo bili izloženi intenzivnom granatiranju. (paragraf 567. stranica 193/194. presude),
19. U Lončarima su zapaljene kuće i štale koje su pripadale Muslimanima. Takođe su zapaljeni stambeni objekti u selima Jelinak i Putiš. Stoka je živa spaljena. Oko desetak osoba od tada se smatraju nestalima. (paragraf 568. stranica 194. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),

20. Prije početka naprijateljstava u aprilu 1993., u zaseoku Očehnići živjelo je isključivo muslimansko stanovništvo. Prema popisu stanovništva iz 1991., tamo je živjelo 33 Muslimana. (paragraf 569. stranica 194. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
21. Dana 27. januara 1993., vojnici HVO-a ušli su u mjesto, uhapsili vojno sposobne muškarce i oduzeli im oružje. Odveli su ih potom u zatvor u Kaoniku, gdje su ostali zatočeni sve do februara. Tokom zatočenja bili su podvrgnuti mnogobrojnim zlostavljanjima. (paragraf 570. stranica 194. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
22. Tri mjeseca kasnije, dana 19. aprila u toku poslijepodneva, pripadnici vojne policije, tačnije 4. bojne, postupajući u skladu sa naređenjem Paška Ljubičića, prodrli su u selo, otvorili vatru i sistematski palili kuće i gazdinstva koja su pripadala Muslimanima. Ubili su oko petero civila, među kojima je bilo i žena, a tijela su spalili. (paragraf 571. stranica 194/195. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
23. Zapaljeni su muslimanski stambeni objekti u selu Očehnići. Nekoliko osoba je ranjeno, a najmanje pet civila ubijeno. Takođe je pobijena stoka. (paragraf 572. stranica 195. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
24. Napadi na Lončare i Očehniđe počeli su 17., odnosno 19. aprila 1993., dakle praktički istovremeno s ofenzivama vođenim na području Viteza i Kiseljaka; Posljedice tih napada slične su posljedicama napada na sela u općinama Vitez i Kiseljak: odvajanje vojno sposobnih muškaraca, okupljanje i deportiranje staraca, žena i djece, zastrašivanje civila ubistvima i batinanjima, te sistematsko paljenje i pljačkanje stambenih objekata i gazdinstava; konačno i što je još specifičnije, hrvatski stanovnici sela Lončari su bili upozoreni na te ofenzive, te su napustili selo nekoliko sati prije početka neprijateljstava. (paragraf 573. stranica 195. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
25. Čak i ako su napadi hrvatskih vojnika bili uglavnom usmjereni na samo dva sela u opštini Busovača, neosporivo je da su ona potpuno uništena i da su prognani svi stanovnici tih sela. (paragraf 574. stranica 195. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
26. U Busovači, u kojoj je prije početka neprijateljstava živjelo dvije do tri hiljade Muslimana, danas [presuda pisana u 2000. godini] ih je ostalo svega tridesetak. (paragraf 575. stranica 196. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
27. ...postepeno uspostavljen muslimanski oružani otpor: organizirane su grupe vojnika koje su naizmjenično držale stražu u selima. ... mjesta Jelinak, Merdani i Putiš, te zaselak Lončari, bili su u razini linije fronta koja je razdvajala snage HVO-a i snage ABiH, te da su se tu vodile žestoke borbe između dvije vojske...iskopani su rovovi, naročito u selu Lončari. ... u vrijeme tih događanja, vojska Bosne i Hercegovine kontrolirala, između ostalog, sela Jelinak i Merdani. (paragraf 577. stranica 196. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine),
28. Stanovnici Očehnića i Lončara su razoružani prije napada, te da stoga nisu mogli pružiti otpor redovnim jedinicama HVO-a i vojnoj policiji. (paragraf 578. stranica

196. presude br. IT-95-14-T od 03.03.2000. godine).

IX. ANEKS 2 – ULOŽENI MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA I ODBRANE

A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA BIH

173. Na glavnom pretresu su izvedeni sljedeći materijalni dokazi Tužilaštva BiH:

- T – 1** Popis ukopanih lica koji je sačinio svjedok Enver Prolaz;
- T – 2** Zapisnik o saslušanju svjedoka B – 2 broj T20 0 KT RZ 0006524 13 od 06. marta 2013. godine,
Zapisnik o saslušanju svjedoka B – 2 broj T20 0 KT RZ 0002628 12 od 07. marta 2012. godine,
Izjava svjedoka B – 2 broj 00725059 data MKSJ dana 08. februara 1995. godine,
Izjava svjedoka B – 2 broj 00735187 data MKSJ na dane 24. januara i 06. februara 1997. godine;
- T – 3** Zapisnik o saslušanju svjedoka B – 3 od 05. marta 2012. i zapisnik od 05. marta 2013. godine;
- T – 4** Zapisnik o saslušanju svjedoka Duška Grubešića od 14. novembra 2012. godine i zapisnik od 26. februara 2013. godine;
- T – 5** Popratni akt Grupe za pitanja evidencija iz oblasti vojne obveze Busovača broj 07/50-01-12-1032/12 od 08. oktobra 2012. godine, za Zorana Marinića i PP – 1 obrazac 2x;
- T – 6** Popisna lista Ureda za obranu Busovača Klasa: Pov. 402-01/96-01/49, Ur. broj: 02-80/01-96-194-3 od 18. septembar 1996. godine gdje se pod brojem 2184 navodi ime Zorana Marinića;
- T – 7** Popratni akt Grupe za pitanja evidencija iz oblasti vojne obveze Busovača broj: 07/50-01-03-308-2/13 od 21. februara 2013. godine sa priloženim jediničnim i matičnim kartonom za Zorana Milića i PP - 1 obrazcem 2x;
- T – 8** Rješenje o određivanju pritvora IV Bojne VP Vitez broj 02-4/3-07-36/93 od 27. aprila 1993. godine;
- T – 9** Zahtjev za privođenje Zorana Marinića i Zorana Milića, Zapovjedništvo Prve bojne HVO Brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“ broj: 501/93 od 25. maja 1993. godine;
- T – 10** Zapovjed VII Bojne Vojne policije broj 02-4/3-01/III-07-35/93 od 29. oktobra 1993. godine;

- T – 11** Protokol Bolesnika JU Doma zdravlja Busovača – Povjerljivo u zapečaćenoj koverti obzirom da se u njemu nalaze podaci o svjedoku kojem su određene mjere zaštite;
- T – 12** Izvod iz matične knjige umrlih broj: 03-12-202-675/12 od 28. februara 2012. godine na ime Muvedeta Smolo, općina Travnik;
- T – 13** Izvod iz matične knjige umrlih broj: 8182 od 28. februara 2012. godine na ime Adil Topalović, općina Busovača i Izvod iz matične knjige umrlih broj: 70 od 11. februara 2013. godine na ime Adil Topalović, općina Busovača;
- T – 14** Izvod iz matične knjige umrlih broj: 8180 od 28. februara 2012. godine na ime Ahmed Topalović, općina Busovača i Izvod iz matične knjige umrlih broj: 72 od 11. februara 2013. godine na ime Ahmed Topalović, općina Busovača;
- T – 15** Izvod iz matične knjige umrlih broj: 03-202-4-42/98 od 26. oktobra 1998. godine na ime Sabrija Topalović, općina Busovača;
- T – 16** Medicinska dokumentacija JU Bolnica Travnik – Povjerljivo u zapečaćenoj koverti obzirom da se u njemu nalaze podaci o svjedoku kojem su određene mjere zaštite;
- T – 17** Izvodi iz knjige rođenih za djecu svjedoka B – 1 3x – Povjerljivo u zapečaćenoj koverti obzirom da se u njemu nalaze podaci o svjedoku kojem su određene mjere zaštite;
- T – 18** Medicinska dokumentacija JU Dom zdravlja Busovača broj 887/12 od 09. oktobra 2012. godine;
- T – 19** Izvod iz Kaznene evidencije PS Busovača za Zorana Marinića broj: 02/6-4-04-2-1387-1/12 od 08. oktobra 2012. godine;
- T – 20** Izvod iz Kaznene evidencije PS Busovača za osumnjičenog Zorana Milića broj: 02/6-4-04-2-301/13 od 22. februara 2013. godine;
- T – 21** Izvještaj SJB Busovača o stanju bezbjednosti na području općine Busovača za period od 20. januara do 12. februara 1993. godine broj: 19-3/N-8/93 od 12. februara 1993. godine;
- T – 22** Akt Sektora Sigurnosti Odjela odbrane broj: 02-4/1-366/93 od 18. februara 1993. godine;
- T – 23** Informacija Zapovjedništva IV Bojne VP o angažiranju vojnih policajaca na području općine Busovača za vrijeme sukoba sa muslimanskim oružanim snagama (MOS) broj:02-4/3-07-386/93 od 08. marta 1993. godine;
- T – 24** Informacija Brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“ o zbivanjima na području općine Busovača od početka borbenih djelovanja broj: 403/93 od 01. marta 1993. godine;
- T – 25** Izvještaj SJB Busovača o stanju bezbjednosti na području općine

Busovača za period od 08. do 16. aprila 1993. godine broj: 19-3/N-60/93 od 16. aprila 1993. godine;

- T – 26** Zapovjed Brigade „Nikola Šubić – Zrinjski“ HVO broj: 799-1/93 od 22. aprila 1993. godine;
- T – 27** Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine (Službeni list R BiH broj 4/92);
- T – 28** Odluka o formiranju Hrvatskog vijeća obrane broj: 2/92 od 08. aprila 1992. godine (Narodni list HZ Herceg – Bosne broj: 1/92 od septembra 1992. godine);
- T – 29** Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju ratnog stanja (Službeni list R BiH broj 7/92 od 20. juna 1992. godine);
- T – 30** Odluku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o ukidanju ratnog stanja (Službeni list R BiH broj 50/95);
- T – 31** Ustav Federacije Bosne i Hercegovine (Službeni list Federacije BiH broj 1/94 od 21. jula 1994. godine);
- T – 32** Medicinska dokumentacija UMC Travnik – Klinike za neurologiju i psihijatriju za osumnjičenog Zorana Milića;
- T – 33** Nalaz i mišljenje tima vještaka Klinike za neurologiju i psihijatriju – UMC Sarajevo;
- T – 34** Izjava svjedoka B – 1 data PS Busovača dana 27. aprila 1993. godine sa prilogom službena bilješka sačinjena od PS Busovača od 27. aprila 1993. godine;
- T – 35** Izjava svjedoka B – 1 data PS Busovača dana 27. aprila 1993. godine sa prilogom službena bilješka sačinjena od PS Busovača dana 27. aprila 1993. godine;
- T – 36** Zapisnik o saslušanju svjedoka Alojzija Peše od 19. septembra 2012. godine, broj T 20 0 KT RZ 0002628 12;
- T – 37** Zapisnik o saslušanju svjedoka Zore Vukadinović od 09. oktobra 2012. godine, broj T 20 0 KT RZ 0002628 12;
- T – 38** Zapisnik o saslušanju svjedoka Drago Vukadinović od 09. oktobra 2012. godine, broj T 20 0 KT RZ 0002628 12;
- T – 39** Zapisnik o saslušanju svjedoka Jure Čavara od 25. februara 2013. godine, broj T 20 0 KT RZ 0006524 13,
Zapisnik o saslušanju svjedoka Jure Čavara od 16. novembra 2012. godine, broj T 20 0 KT RZ 0002628 12.

B. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE

174. Na glavnom pretresu su izvedeni sljedeći materijalni dokazi odbrane:

- O – II – 01** Zapisnik o ispitivanju svjedoka Envera Prolaz broj T20 0 KTRZ 0005628 12 od 25. decembra 2012. godine;
- O – II – 02** Zapisnik o ispitivanju svjedoka Envera Prolaz dat pred MKSJ od 10. februara 1996. godine;
- O – II – 03** Zapisnik o ispitivanju svjedoka Željka Laštro broj T20 0 KTRZ 0005628 12 od 04. aprila 2012. godine;
- O – II – 04** Zapisnik o ispitivanju svjedoka B – 1 broj T20 0 KTRZ 0002628 12 od 18. jula 2012. godine;
- O – II – 05** Zapisnik o saslušanju svjedoka B – 1 dat pred MKSJ od 27. januara 1995. godine;
- O – II – 06** Izjava svjedoka B – 1 data u PS Busovača dana 27. aprila 1993. godine (uložen kao dokaz Tužilaštva BiH broj T – 34);
- O – II – 07** Zapisnik o saslušanju svjedoka A broj T20 0 KTRZ 0006524 13 od 15. marta 2013. godine;
- O – II – 08** Zapisnik o saslušanju svjedoka C broj T20 0 KTRZ 0006524 13 od 15. marta 2013. godine.